

EVALUATIE CAMERATOEZICHT
OP OPENBARE PLAATSEN
éénmeting

- eindrapport -

Drs. S. Dekkers
Drs. G. Homburg
Drs. J. Koffijberg

Amsterdam, mei 2007
Regioplan publicatienr. 1515

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van het
ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	I
1 Inleiding	1
1.1 Wet cameratoezicht op openbare plaatsen	1
1.2 Ontwikkelingen.....	1
1.3 Onderzoek.....	2
1.4 Leeswijzer	3
2 Cameratoezicht in gemeenten	5
2.1 Gebruik cameratoezicht	5
2.2 Plannen	7
3 Toepassing	9
3.1 Uitkijken en opnemen	9
3.2 Kenbaarheid en rechten betrokkenen.....	10
3.3 Samenwerking	11
3.4 Melding.....	11
3.5 Evaluatie	12
4 Besluitvorming	15
4.1 Besluitvorming.....	15
4.2 Afwegingen	16
4.3 Proportionaliteit en subsidiariteit.....	17
5 Ontwikkelingen in cameratoezicht	19
6 Intelligent cameratoezicht.....	21
6.1 Inleiding.....	21
6.2 Meldkamermanagement	21
6.3 Beeld- en gedragsanalyse	23
6.4 Sensorfusie	25
6.5 Conclusie	26
7 De effectiviteit van cameratoezicht.....	29
7.1 Inleiding.....	29
7.2 Beoordelingscriteria	29
7.3 Resultaten	30
7.4 Conclusie	32
Literatuur	35
Bijlagen	37
Bijlage 1 Kwaliteit evaluaties meta-analyse.....	39
Bijlage 2 Resultaten evaluaties meta-analyse	49

Bijlage 3	Methodeverantwoording	59
Bijlage 4	Tabellen	61

SAMENVATTING

Op 1 februari 2006 is de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen in werking getreden. De wet houdt in dat de Gemeentewet is aangevuld (met artikel 151c) en de Wpolr (artikel 13) is gewijzigd. Cameratoezicht voor de handhaving van de openbare orde valt na inwerkingtreding niet meer onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Voor gemeenten die in 2006 al cameratoezicht inzetten, geldt een overgangstermijn van één jaar. Dat wil zeggen dat zij één jaar de tijd hebben om hun procedures omtrent cameratoezicht aan te passen aan de nieuwe wetgeving.

Bij de invoering van de wet is aan de Eerste en Tweede Kamer toegezegd dat de wet wordt geëvalueerd in een vijfjarig monitoronderzoek naar cameratoezicht. In 2006 is de nulmeting van dit onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek betreft de éénmeting. Door gemeentelijke herindeling en door verschillen in responderende gemeenten (niet alle gemeenten die bij de nulmeting gerespondeerd hebben, hebben bij de éénmeting ook deelgenomen aan het onderzoek en andersom) moeten vergelijkingen met de resultaten uit de nulmeting met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

De éénmeting bestaat uit een enquête onder Nederlandse gemeenten, een thematische verdieping over intelligent cameratoezicht en een meta-analyse van evaluaties van cameratoezicht. De respons op de enquête is 93 procent, dat betekent dat 410 van de 443 gemeenten hebben gerespondeerd.

Cameratoezicht in gemeenten

Het aantal gemeenten dat cameratoezicht inzet, is nagenoeg gelijk gebleven aan het aantal uit de nulmeting. Bijna een vijfde van de Nederlandse gemeenten zet cameratoezicht op openbare plaatsen in. In grotere gemeenten vindt vaker cameratoezicht plaats dan in kleine gemeenten. Vooral in Noord-Brabant en Zuid-Holland zijn veel gemeenten met cameratoezicht. In de noordelijke provincies zijn er relatief weinig. Cameratoezicht op openbare plaatsen wordt vooral toegepast in uitgaanscentra, winkelcentra, op bedrijventerreinen en op en rond stations. In twee derde van de gevallen zijn gemeenten de initiatiefnemers van cameratoezicht. Deze cijfers verschillen niet met de resultaten uit de nulmeting.

In ruim de helft (61%) van de gemeenten bestaat het cameratoezicht langer dan drie jaar. Van de gemeenten met cameratoezicht heeft iets meer dan de helft plannen om het cameratoezicht uit te breiden. Dit geldt voor zowel grotere als kleinere gemeenten. Van de gemeenten zonder cameratoezicht heeft zeventien procent plannen om het komende jaar cameratoezicht in te voeren. Het aantal gemeenten dat plannen heeft om cameratoezicht uit te breiden of in te voeren, is toegenomen ten opzichte van de vorige meting.

Toepassing

In ruim de helft van de gemeenten worden de beelden altijd of op specifieke tijdstippen live uitgekeken. Hierin is geen toename te constateren ten opzichte van de nulmeting. In twee vijfde van de gemeenten met cameratoezicht worden beelden uitsluitend achteraf bekeken in het geval van bijzondere gebeurtenissen. Hier worden de beelden uitsluitend voor opsporingsdoeleinden gebruikt. Het uitkijken van de beelden gebeurt in de meeste gemeenten door de politie. In bijna alle gemeenten worden de beelden altijd of op specifieke momenten opgenomen.

In de nieuwe wetgeving zijn de mogelijkheden voor het bewaren van beelden uitgebreid van 7 dagen naar 28 dagen. Het blijkt dat er weinig gebruik wordt gemaakt van deze verlengde termijn: het percentage gemeenten dat de beelden langer dan zeven dagen bewaart, is niet gestegen ten opzichte van de nulmeting.

De bij de nulmeting waargenomen trend om steeds vaker digitale camera's te gebruiken, zet door. De toegang tot de beelden wordt ook steeds vaker digitaal beveiligd, bijvoorbeeld met wachtwoorden. De mate waarin camerabeelden van de gemeente worden gebruikt door observatieteams van de politie is nagenoeg gelijk gebleven. Dit geldt ook voor de mate waarin camerabeelden worden gebruikt voor opsporing.

Driekwart van de gemeenten met cameratoezicht neemt bijzondere maatregelen om de beelden te beveiligen tegen manipulatie, zoals bijvoorbeeld het watermerken van beelden. Ook gebruikt driekwart van de gemeenten camera's met extra functionaliteiten, zoals camera's die kunnen bewegen, camera's met zoekfuncties of camera's die bepaalde (delen van) gebouwen of personen onzichtbaar kunnen maken.

In bijna alle gemeenten is het cameratoezicht kenbaar gemaakt aan het publiek. Hoe gemeenten dit kenbaar maken verschilt, maar het gebeurt voornamelijk door mededelingen op borden in het cameragebied, met publicaties in lokale bladen, door camera's zichtbaar op te hangen of via posters, folders en flyers. In een kwart van de gemeenten is er geen mogelijkheid tot kennisneming van beelden door gefilmde personen en in iets meer dan een derde van de gemeenten kan men niet om correctie en/of verwijdering vragen. Correctie houdt niet in dat de camerabeelden kunnen worden gecorrigeerd, maar dat men een toelichting kan geven op wat er op de camerabeelden te zien valt.

Registratie

Van de gemeenten met cameratoezicht geven 46 gemeenten aan camera-toezicht te hebben dat nog valt onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Van deze gemeenten hebben veertig gemeenten de registratie van camerabeelden aangemeld bij het CBP. Vijf hebben dit niet gedaan en van één weten we het niet.

Van de gemeenten met cameratoezicht hebben 43 gemeenten cameratoezicht dat momenteel valt onder de nieuwe wetgeving. In bijna alle gevallen is er een reglement met informatie over het doel, de werkwijze, de beheerder en de rechten van betrokkenen (95%). Dit reglement is in 83 procent van de gevallen toegezonden aan het CPB.

Samenwerking

In veel gemeenten (86%) werkt het bestuur op het gebied van cameratoezicht samen met andere instanties. Dit is bijna altijd met de politie. De samenwerking met andere instanties bestaat uit overleg, gezamenlijke financiering en het uitwisselen en verstrekken van beelden. De kosten van cameratoezicht worden in ruim de helft van de gemeenten gedragen door de overheid (gemeente en/of politie), in bijna een vijfde van de gemeenten door particuliere ondernemingen of bedrijven en in bijna een kwart van de gemeenten worden de kosten gezamenlijk gedragen.

Opsporing

Camerabeelden worden niet alleen gebruikt voor toezicht, maar ook voor opsporingsdoeleinden (in vier vijfde van de gemeenten) of door observatieteams (in een derde van de gemeenten). Van de gemeenten met cameratoezicht heeft ruim vier vijfde een protocol of reglement waarin procedures en afspraken over het bekijken van de beelden zijn vastgelegd. Van deze gemeenten heeft bijna de helft in het protocol of reglement ook vastgelegd of en hoe hulpdiensten moeten worden ingeschakeld wanneer een incident wordt geconstateerd tijdens het live uitkijken van de camerabeelden.

Besluitvorming

In twee derde van de gemeenten heeft de gemeente het initiatief tot cameratoezicht genomen. Vooral de gemeenteraad en het college nemen besluiten over de toepassing hiervan. In vier vijfde van de gemeenten is vooraf overleg geweest binnen de driehoek bestuur (burgemeester), Openbaar Ministerie en politie over de toepassing van cameratoezicht. In ruim de helft van de gemeenten is vooraf overleg geweest met omwonenden en in vier vijfde van de gemeenten is voor de invoering van cameratoezicht overleg geweest met ondernemers. In bijna alle gevallen hebben de omwonenden en ondernemers ingestemd met de toepassing van cameratoezicht.

De belangrijkste aanleidingen voor gemeenten om cameratoezicht in te voeren zijn de wens om veiligheid te bevorderen en de wens overlast te voorkomen. De belangrijkste reden voor gemeenten om geen cameratoezicht in te voeren is dat er geen aanleiding is voor of geen behoefte is aan cameratoezicht.

De belangrijkste doelen van cameratoezicht die gemeenten stellen, zijn de handhaving van en het toezicht op de openbare orde en de vergroting van de veiligheid van burgers. Bijna alle gemeenten hebben vóór de invoering van cameratoezicht andere maatregelen getroffen om de gestelde doelen te bereiken. Deze maatregelen bestaan vooral uit het plaatsen van meer

verlichting en de intensivering van surveillance. De meest genoemde overweging om naast de reeds genomen maatregelen cameratoezicht in te voeren, is dat cameratoezicht een goede aanvulling is op deze maatregelen.

Ontwikkeling in cameratoezicht

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste ontwikkelingen (vergelijking tussen de nul- en éénmeting) met betrekking tot cameratoezicht opgenomen.

Tabel S1.1 Belangrijkste ontwikkelingen

	Nulmeting	Eénmeting
Aantal gemeenten met cameratoezicht	79	80
Aantal gemeenten met plannen voor uitbreiding cameratoezicht	37	42
Aantal gemeenten dat plannen heeft om cameratoezicht in te voeren	43	53
Percentage gemeenten dat beelden altijd live of op specifieke momenten live uitkijkt	60%	55%
Percentage gemeenten dat beelden langer dan zeven dagen bewaart	16%	15%
Percentage gemeenten dat digitale camera's gebruikt	62%	78%
Percentage gemeenten waarin de camerabeelden zijn gebruikt door observatieteam van de politie	26%	30%
Percentage gemeenten waarin beelden worden gebruikt voor opsporing	80%	82%

Intelligent cameratoezicht

Er worden steeds vaker zogenoemde intelligente camera's gebruikt. Dit betekent dat camera's niet alleen waarnemen, maar ook bruikbare informatie genereren, zoals bepaalde bewegingspatronen. In dit onderzoek maken we gebruik van een brede definitie van intelligent cameratoezicht en verstaan we hieronder: technieken die het uitkijken van beelden vergemakkelijken en efficiënter maken. De intelligentie zit hierbij vaak niet in de camera's zelf, maar in de software er omheen. Ook uitkijkcentrales kunnen over software beschikken die het uitkijken van beelden vergemakkelijkt. Vormen van intelligent cameratoezicht die worden gebruikt zijn bewegingsdetectie, bewegingsanalyse, agressiedetectie en gezichtsherkenning. Gedragsanalyse is in ontwikkeling.

Het toepassen van intelligent cameratoezicht heeft een aantal voordelen:

- Het vergemakkelijkt het uitkijken van de beelden.
- Het kan de kans verkleinen dat er een incident wordt gemist door de operator.
- Het kan veel schade voorkomen als er dankzij de techniek in een vroeg stadium wordt ingegrepen.
- Het heeft een positief effect op de privacy omdat bijvoorbeeld bij agressiedetectie alleen beelden worden opgenomen wanneer er agressie plaatsvindt.
- Het zorgt ervoor dat er minder operators nodig zijn voor het uitkijken van de beelden.

Verscheidende respondenten uit dit onderzoek gaven aan behoefte te hebben aan een plek waar de kennis over intelligent cameratoezicht is gebundeld en waar ze terecht kunnen voor vragen.

De effectiviteit van cameratoezicht

De in de nulmeting uitgevoerde meta-evaluatie van evaluaties die door of in opdracht van gemeenten zijn uitgevoerd, is uitgebreid met zes verslagen. Dit levert geen bijstelling op van de bij de nulmeting verkregen inzichten over de door gemeenten uitgevoerde evaluaties: cameratoezicht wordt vaak toegepast in een reeks van andere maatregelen om de veiligheid te bevorderen. De evaluaties laten geen eenduidig beeld zien van de effecten van cameratoezicht op veiligheid. In sommige gemeenten neemt de veiligheid toe, in anderen juist af. Dit geldt zowel voor de objectieve als subjectieve veiligheid.

Voor een goede meta-analyse is het van belang dat evaluaties op een meer gestandaardiseerde wijze worden uitgevoerd. Als alle evaluaties dezelfde informatiebronnen en uitkomstmaten zouden hanteren, zouden er beter gefundeerde uitspraken kunnen worden gedaan over het effect van cameratoezicht.

1 INLEIDING

1.1 Wet cameratoezicht op openbare plaatsen

In april 2005 is de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen aangenomen door zowel de Tweede als de Eerste Kamer. De wet is op 1 februari 2006 in werking getreden en bestaat uit een aanvulling op de Gemeentewet (met artikel 151c) en een wijziging van de Wet op de politieregisters (Wpolr, artikel 13). Cameratoezicht voor de handhaving van de openbare orde valt na inwerkingtreding niet meer onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens. De wet regelt dat de gemeenteraad de burgemeester bij verordening de bevoegdheid kan verlenen om te besluiten cameratoezicht toe te passen op een openbare plaats indien het belang van de handhaving van de openbare orde daartoe noodzaakt.

Voor gemeenten die in 2006 al cameratoezicht inzetten, geldt een overgangstermijn van één jaar. Dat wil zeggen dat zij één jaar de tijd hebben om hun procedures omtrent cameratoezicht aan te passen aan de nieuwe wetgeving.

Belangrijke wijzigingen ten opzichte van de eerdere regelgeving rondom cameratoezicht zijn de verlenging van de bewaartermijn en de verbreding van de mogelijkheden om beelden in te zetten voor opsporing en strafvordering (het identificeren van verdachten, maar ook het opsporen van getuigen). Camerabeelden vallen onder de Wpolr, wat betekent dat de beelden onder voorwaarden beschikbaar zijn als opsporingsmateriaal. Vóór het ingaan van de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen konden beelden ook al gebruikt worden voor de opsporing, maar moest de politie gemeenten vragen beelden ter beschikking te stellen en moest de officier van Justitie beelden vorderen. Dit was echter niet expliciet opgenomen in de wetgeving.

1.2 Ontwikkelingen

In de afgelopen jaren heeft cameratoezicht een flinke ontwikkeling doorgemaakt, niet alleen in technisch opzicht, maar ook in hoe burgers denken over cameratoezicht en de daarmee gepaard gaande inbreuken op hun privacy. Toegenomen onveiligheidsgevoelens bij burgers zorgen voor een steeds breder draagvlak voor de inzet van cameratoezicht als toezichtinstrument.

Er zijn hoge verwachtingen van het inzetten van cameratoezicht. Hierbij moet niet uit het oog worden verloren dat alleen het inzetten van camera's niet genoeg is voor het verbeteren van de objectieve en subjectieve veiligheid. Het is van belang voldoende aandacht te besteden aan de organisatie en het beheer van het toezicht. Het steeds vaker inzetten van camera's leidt tot een toenemende toezichtsdruk. Dit betekent dat er steeds meer mensen nodig zijn

om alle camerabeelden uit te kijken en er zal worden gezocht naar manieren om het uitkijken van beelden efficiënter te maken. Intelligent cameratoezicht wordt daarom steeds belangrijker. Ook moet de apparatuur regelmatig worden gecontroleerd op technische defecten.

Verder wordt cameratoezicht steeds vaker toegepast in constructies van publiek-private samenwerking. Ook op deze samenwerkingsverbanden is artikel 151c van de Gemeentewet van toepassing. Dat betekent dat de burgemeester de verantwoordelijkheid voor het cameratoezicht behoudt en instemming moet worden gevraagd aan de gemeenteraad en de lokale driehoek. Gezien de betrokkenheid van verschillende partijen bij publiek-private samenwerking is het belangrijk dat er duidelijkheid bestaat over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

Cameratoezicht maakt een ontwikkeling door, maar deze vorm van toezicht wordt nog lang niet in alle gemeenten geëvalueerd.¹ Indien wel wordt geëvalueerd, scoren veel evaluaties matig op een schaal voor de validiteit van effectevaluaties. Dit betekent dat het lastig is om goed onderbouwde uitspraken te doen over de werking van cameratoezicht. Om dit in de toekomst beter te kunnen doen, is het belangrijk dat evaluaties op een meer gestandaardiseerde wijze worden uitgevoerd.

1.3 Onderzoek

Aan de Eerste en Tweede Kamer is toegezegd dat de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen wordt geëvalueerd. De kamers zullen jaarlijks worden geïnformeerd over de ontwikkelingen inzake aard en omvang, alsmede de effectiviteit van cameratoezicht op openbare plaatsen in Nederlandse gemeenten. RegioPlan heeft daarom in 2005 de opdracht gekregen om een vijfjarig monitoronderzoek uit te voeren. Elk jaar wordt een enquête uitgevoerd onder alle Nederlandse gemeenten, is er een thematische verdieping en wordt een meta-analyse uitgevoerd op door of in opdracht van gemeenten uitgevoerde evaluaties van cameratoezicht. Dit onderzoek evalueert de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen en betreft daarom alleen cameratoezicht op openbare plaatsen.

De nulmeting heeft begin 2006 plaatsgevonden. Het voorliggend onderzoek is de éénmeting en bestaat uit de eerder genoemde onderdelen. De respons op de enquête bedraagt 93 procent. Door de gemeentelijke herindeling² en verschillen in de respons zijn de resultaten van de nulmeting en de éénmeting niet één-op-één vergelijkbaar.

¹ Homburg, G. en Dekkers, S. (2006) *Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen. Nulmeting*. Amsterdam: RegioPlan Beleidsonderzoek.

² Per 1 januari 2007 zijn in de provincie Limburg elf gemeenten samengevoegd tot vier gemeenten, in Noord-Holland zijn vijf gemeenten samengevoegd tot twee gemeenten en in Zuid-Holland zijn acht gemeenten samengevoegd tot drie gemeenten.

De thematische verdieping is gericht op intelligent cameratoezicht. Er zijn negen interviews gehouden met onder andere vertegenwoordigers van gemeenten, politie en bedrijven die intelligente vormen van cameratoezicht op de markt brengen. Een uitgebreide methodeverantwoording is opgenomen in de bijlage.

Niet elke gemeente evalueert de effecten van het inzetten van cameratoezicht. Gemeenten die wel evalueren, doen dit elk op hun eigen wijze. In de meta-evaluatie wordt besproken op welke wijze dit gebeurt en wat de uitkomsten zijn van de evaluaties.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2, 3 en 4 worden de resultaten van de enquête onder Nederlandse gemeenten besproken. In hoofdstuk 5 wordt een vergelijking gemaakt met de nulmeting. In hoofdstuk 6 wordt het gebruik van intelligent cameratoezicht beschreven. In hoofdstuk 7 volgt de meta-analyse van evaluaties, die door of in opdracht van gemeenten zijn uitgevoerd.

2 CAMERATOEZICHT IN GEMEENTEN

2.1 Gebruik cameratoezicht

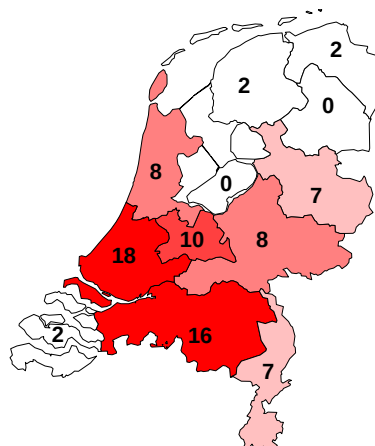
Van de 443 gemeenten hebben 410 gemeenten een vragenlijst geretourneerd (93%). Van de responderende gemeenten hebben er 80 camera's ingezet voor toezicht op openbare plaatsen (20%). Grote gemeenten hebben relatief vaker cameratoezicht dan kleinere gemeenten (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Gebruik cameratoezicht naar gemeentegrootte (N=410)

Gemeentegrootte	Wel gebruik	Geen gebruik
0-50.000 inwoners	43 (12,3%)	303 (87,7%)
50.000-100.000 inwoners	19 (52,8%)	17 (47,2%)
100.000-150.000 inwoners	8 (61,5%)	5 (38,5%)
150.000-200.000 inwoners	5 (71,4%)	2 (28,6%)
Meer dan 200.000 inwoners	5 (100%)	0 (0%)
Totaal	80 (19,5%)	330 (80,5%)

In figuur 2.1 is het cameratoezicht naar provincie weergegeven. Vooral in Noord-Brabant en in Zuid-Holland zijn er veel gemeenten met cameratoezicht.

Figuur 2.1 Gemeenten met cameratoezicht per provincie, absoluut (N=410)¹

¹ In de provincie Flevoland was er bij de nulmeting één gemeente met cameratoezicht. Deze gemeente heeft bij de éénmeting aangegeven geen cameratoezicht te hebben.

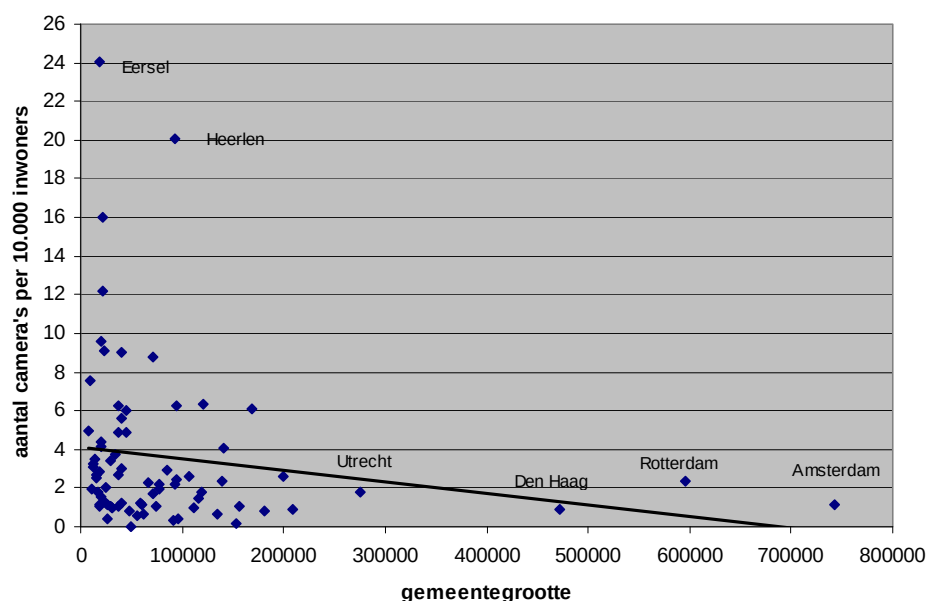
In tabel 2.2 is weergegeven op welke plaatsen gemeenten cameratoezicht hebben en over hoeveel locaties het cameratoezicht is verspreid. Cameratoezicht wordt voornamelijk toegepast in uitgaanscentra, in winkelcentra en op bedrijventerreinen.

Tabel 2.2 Plaatsen binnen gemeenten met cameratoezicht per locatie (N=80)

Plaats	Aantal gemeenten met cameratoezicht op deze locatie	Aantal locaties
Uitgaanscentrum	23	38
Winkelcentrum	18	38
Bedrijventerrein	18	33
Stationsplein	15	21
Speciale buurten (bijvoorbeeld gebieden met prostitutie)	10	22
Parkeerplaats (openbare parkeerplaats of een door de burgemeester aangewezen plaats voor cameratoezicht)	7	24
Station of halte openbaar vervoer	7	7
Openbare gebouwen	5	5
Ruimten rondom voetbalstadion	3	6
Anders, nl*	11	15

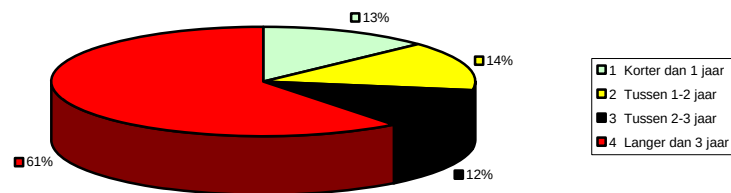
* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd brug en jachthaven.

In figuur 2.2 is het aantal camera's per 10.000 inwoners naar gemeentegrootte weergegeven. De trendlijn laat zien dat het aantal camera's per 10.000 inwoners afneemt als de gemeentegrootte toeneemt. Opvallend is het hoge aantal camera's per 10.000 inwoners in Eersel en Heerlen.

Bij 61 procent van de gemeenten bestaat het cameratoezicht al langer dan drie jaar. Dit geldt voor zowel grote als kleine gemeenten. In figuur 2.3 is weergegeven hoe lang het cameratoezicht al wordt toegepast.

Figuur 2.3 Hoe lang hebben gemeenten al cameratoezicht? (N=76)

2.2 Plannen

Iets meer dan de helft van de gemeenten met cameratoezicht geeft aan plannen te hebben om cameratoezicht uit te breiden. Dit geldt voor zowel kleinere als grotere gemeenten. Zeventien procent van de gemeenten zonder cameratoezicht geeft aan plannen te hebben om het komende jaar cameratoezicht in te voeren.

In het eerste hoofdstuk is de nieuwe regelgeving omtrent cameratoezicht toegelicht. De gemeenten is gevraagd of zij verwachten dat deze wetgeving consequenties heeft voor de toekomst. Meer dan de helft van de gemeenten verwacht geen consequenties te ondervinden.

Vijftien procent van de gemeenten heeft al consequenties ondervonden, iets meer dan een kwart van de gemeenten verwacht deze consequenties nog te zullen ondervinden. Deze gemeenten hebben de volgende consequenties genoemd:

- Een aanpassing in de opname en het uitkijken van beelden is noodzakelijk.
- Er moet een herziening van het protocol plaatsvinden.
- Er komt duidelijkheid omtrent regelgeving.
- Herziening afspraken met partners.
- Het cameratoezicht moet opnieuw worden aangemeld.
- Er moet een raadsbesluit worden genomen.
- De gemeente moet gaan meebetalen aan de kosten van cameratoezicht.
- Er komt nadrukkelijker aandacht voor omstandigheden waarin cameratoezicht is toegestaan.
- De politie gaat de regie voeren.

- De beoordelingseisen zijn strenger, zowel die van de toezichtcentrales als van de procedures.
- Er komt toezicht door Buitengewoon Opsporingsambtenaren.
- De gemeentelijke wetgeving is aangepast.

3 TOEPASSING

3.1 Uitkijken en opnemen

Hoe en op welk moment beelden worden gebruikt en uitgekeken, verschilt per gemeente. Iets meer dan twee vijfde (41%) van de gemeenten met cameratoezicht bekijkt de beelden uitsluitend achteraf in geval van bijzondere gebeurtenissen. In alle andere gemeenten worden de beelden altijd (8%) of soms (47%) live uitgekeken.¹ De beelden kijkt men live uit op momenten die samenhangen met het karakter van het gebied waarin de camera's worden geïnstalleerd. In de uitgaanscentra zijn dit de nachtelijke uren, net als op bedrijventerreinen; in winkelcentra zijn het voornamelijk de uren overdag.

Het uitkijken van beelden gebeurt in de meeste gemeenten door de politieorganisatie (59%). In de overige gemeenten worden de beelden uitgekeken door gemeentebesturen (14%), particuliere beveiligingsorganisaties (13%), door overige organisaties, zoals openbaar vervoerorganisaties of door een combinatie van de gemeente en particuliere organisaties (14%).

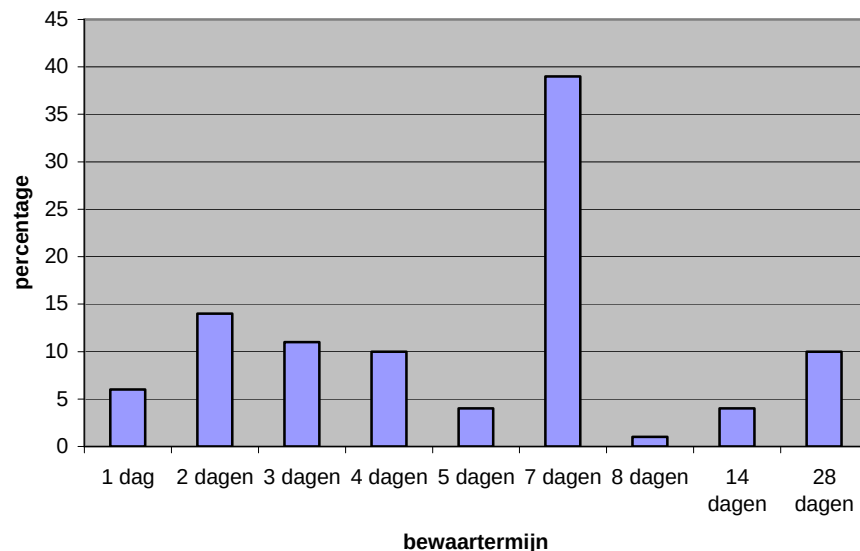
In bijna alle gemeenten met cameratoezicht worden de beelden altijd (78%) of op specifieke momenten (19%) opgenomen. Drie procent van de gemeenten geeft aan de beelden niet op te nemen.

Het opnemen van beelden gebeurt op verschillende manieren. 78 procent van de gemeenten neemt beelden digitaal op, 11 procent neemt analoog op met terugzoekfuncties en 11 procent neemt analoog op zonder specifieke terugzoekfuncties of analoog met logboek.

In figuur 3.1 is weergegeven welke bewaartermijnen gemeenten hanteren. In bijna twee vijfde van de gemeenten worden beelden zeven dagen bewaard.

¹ In gemeenten waar altijd live wordt uitgekeken, betekent dit dat live wordt uitgekeken op alle momenten waarop de beelden worden opgenomen.

Figuur 3.1 Bewaartermijnen voor opgenomen beelden (N=70)

In bijna driekwart van de gemeenten met cameratoezicht zijn bijzondere maatregelen genomen om de beelden tegen manipuleren te beveiligen: fysieke beveiliging, zoals het opslaan van de beelden in een afgesloten ruimte (83%); digitale beveiliging, zoals wachtwoorden (72%) en organisatorische beveiliging, zoals het vastleggen van bevoegdheden (66%). Driekwart van de gemeenten met cameratoezicht heeft camera's met bijzondere basale functies. De meest voorkomende functies zijn camera's die kunnen bewegen (61%), camera's met zoekfuncties (48%) en camera's die bepaalde (delen van) gebouwen of personen onzichtbaar kunnen maken (40%).

3.2 Kenbaarheid en rechten betrokkenen

Op één gemeente na is in alle gemeenten het toezicht kenbaar voor het publiek. De wijze waarop het toezicht kenbaar wordt gemaakt, verschilt per gemeente. Het meest gebeurt dit door mededelingen op borden in het gebied waar cameratoezicht wordt toegepast (92%), met publicaties in lokale bladen (70%), doordat camera's duidelijk zichtbaar zijn opgehangen (64%) en/of door posters, folders en flyers (17%).

In een kwart van de gemeenten is er geen mogelijkheid tot kennisneming van beelden door gefilmde personen. In de andere driekwart van de gemeenten is dat wel mogelijk via een schriftelijk of mondeling verzoek. In iets meer dan een derde van de gemeenten kan men niet vragen om een correctie en/of verwijdering. Bij een correctie is het niet mogelijk de beelden te wijzigen, maar kan men een toelichting geven op wat er op de beelden te zien is. In de

overige gemeenten kan wel gevraagd worden om correctie en/of verwijdering via een schriftelijk of mondeling verzoek. Dergelijke verzoeken komen zelden voor: in 2006 werd er in vijf gemeenten een verzoek om kennisneming of verwijdering van beelden ingediend. In bijna drie vijfde van de gemeenten (58%) is er een klachtenregeling voor burgers.

3.3 Samenwerking

In een grote meerderheid van de gemeenten werkt het bestuur bij cameratoezicht samen met andere instanties (86%). Deze samenwerking is bijna altijd met de politie (99%). Ook wordt samengewerkt met het Openbaar Ministerie (45%), bedrijven (36%), particuliere beveiligingsorganisaties (24%), gemeentelijke toezichthouders (24%), openbaarvervoerbedrijven (24%), winkelcentra (11%) of andere organisaties zoals betaaldvoetbalorganisaties of buurtorganisaties (12%).

Deze samenwerking bestaat voornamelijk uit periodiek overleg (64%), incidenteel overleg (40%), het uitwisselen en verstrekken van beelden (35%) en gezamenlijke financiering (29%).

In 59 procent van de gemeenten worden de kosten van cameratoezicht gedragen door de gemeente en/of de politie, in 18 procent van de gemeenten worden de kosten gedragen door particuliere ondernemingen of bedrijven. In 23 procent van de gemeenten worden de kosten gezamenlijk gedragen door de overheid en particuliere ondernemingen.

De camera's worden niet alleen voor toezicht gebruikt. In vier vijfde van de gemeenten zijn de beelden wel eens voor opsporing gebruikt. In een derde van de gemeenten is door observatieteams van de politie gebruikgemaakt van de beelden van gemeentelijke camera's.

Ruim vier vijfde van de gemeenten met cameratoezicht heeft een protocol of reglement waarin procedures en afspraken over het bekijken van de beelden zijn vastgelegd. Bijna de helft van deze gemeenten heeft in een protocol of reglement vastgelegd of en hoe hulpdiensten moeten worden ingeschakeld wanneer een incident wordt geconstateerd tijdens het live uitkijken van de camerabeelden.

3.4 Melding

In april 2005 is de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen aangenomen door zowel de Tweede als de Eerste Kamer. De Wet cameratoezicht is op 1 februari 2006 in werking getreden.

Voor de inwerkingtreding van deze wet konden gemeenten bij het instellen van cameratoezicht kiezen of dit werd ondergebracht bij de WBP (indien cameratoezicht in beheer van gemeenten was) of de Wet politieregisters (Wpolr, indien cameratoezicht in beheer van politie was).

De nieuwe wet houdt in dat de Gemeentewet is aangevuld (met artikel 151c) en de Wpolr (artikel 13) is gewijzigd. Cameratoezicht voor de handhaving van de openbare orde valt na inwerkingtreding niet meer onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

Voor gemeenten die al voor de ingangsdatum van de nieuwe wet camera-toezicht inzetten, geldt een overgangstermijn van één jaar. Dat wil zeggen dat zij één jaar, tot 1 februari 2007, de tijd hadden om hun procedures omtrent cameratoezicht aan te passen aan de nieuwe wetgeving. In deze meting, waarvoor de peildatum 31 december 2006 geldt, komen dus nog gemeenten voor die bij het invullen van de vragenlijst nog onder de voormalige regelgeving vielen.

Van de gemeenten met cameratoezicht geven 46 gemeenten aan camera-toezicht te hebben dat nog valt onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Van deze gemeenten hebben 40 gemeenten de registratie van camerabeelden aangemeld bij het CBP. Vijf hebben dit niet gedaan en van één weten we het niet.

De gemeenten die de camera's niet hebben aangemeld, hebben daar de volgende redenen voor:

- De registratie hoeft niet te worden aangemeld (1 gemeente).
- De registratie van camerabeelden wordt nog aangemeld (3 gemeenten).
- De gemeente heeft een eigen privacyfunctionaris (1 gemeente).

43 van de gemeenten met cameratoezicht heeft cameratoezicht dat momenteel valt onder de Wet politieregisters.

In bijna alle gevallen is er een reglement met informatie over het doel, de werkwijze, de beheerder en de rechten van betrokkenen (95%). Dit reglement is in 83 procent van de gevallen toegezonden aan het CPB.

3.5 Evaluatie

Bijna twee derde van de gemeenten (49 gemeenten) met cameratoezicht geeft aan het effect van cameratoezicht gemeten te hebben.

Alle gemeenten met meer dan 150.000 inwoners (9 gemeenten) hebben het cameratoezicht geëvalueerd. Kleine gemeenten (tot 50.000 inwoners) evalueren het minst vaak. Van de gemeenten met een inwonertal tussen de 50.000 en 100.000 inwoners hebben 16 gemeenten het toezicht geëvalueerd, en drie niet.

Van de gemeenten die aangeven geëvalueerd te hebben, zeggen er 13 dat de effectmeting heeft geleid tot bijstelling van het beleid over cameratoezicht.

Daarbij zijn de volgende bijstellingen genoemd:

- Het cameratoezicht is geïntensiveerd.
- De doelstellingen van cameratoezicht zijn aangepast.
- De gebieden met cameratoezicht zijn uitgebreid.
- De bewaartermijn is verlengd.
- Er wordt langer live meegekeken.

- Het aantal uren waarin wordt opgenomen is verlengd.
- Er zijn organisatorische bijstellingen geweest.

In ruim een derde van de gemeenten met cameratoezicht is het effect niet gemeten. Daarvoor zijn de volgende redenen:

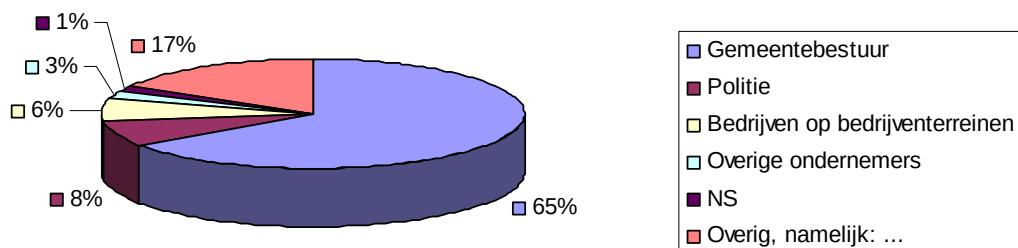
- Cameratoezicht is pas sinds kort in gebruik.
- Er wordt gewerkt aan een evaluatie.
- Er gaat (binnenkort) een evaluatie plaatsvinden.
- Indertijd is het doel van cameratoezicht niet duidelijk afgebakend.
- De evaluatie heeft geen prioriteit gekregen.
- Het cameratoezicht is een aangelegenheid van de politie en de ondernemersvereniging.
- Het resultaat van het toezicht is moeilijk inzichtelijk te maken, omdat het deel uitmaakt van een breder pakket aan maatregelen.

4 BESLUITVORMING

4.1 Besluitvorming

Het verschilt per gemeente wie het initiatief neemt tot cameratoezicht en wie hierover besluit. In twee derde van de gemeenten heeft de gemeente het initiatief tot cameratoezicht genomen. In de overige gemeenten is het initiatief genomen door bedrijven op bedrijventerreinen, ondernemers, politie, Nederlandse Spoorwegen of was het een gezamenlijk initiatief van gemeente, politie, openbaarvervoerbedrijf en/of ondernemers (figuur 4.1). Het is hierbij niet bekend of deze initiatieven worden genomen in het kader van het handhaven van de openbare orde.

Figuur 4.1 Initiatiefnemers cameratoezicht (N=78)

Besluiten over de toepassing van cameratoezicht worden vooral genomen door de gemeenteraad en het college. In gemeenten zonder cameratoezicht vindt er in bijna twee derde van de gevallen geen besluitvorming plaats over het al dan niet toepassen van cameratoezicht. In ruim een kwart van de gevallen nemen burgemeesters en wethouders dit besluit.

In 83 procent van de gemeenten met cameratoezicht is vooraf overleg geweest binnen de driehoek bestuur (burgemeester), Openbaar Ministerie en politie. In meer dan de helft van de gemeenten met cameratoezicht is vooraf overleg geweest met omwonenden. In bijna alle gemeenten hebben de bewoners (onder condities) ingestemd met het cameratoezicht of hebben zij om cameratoezicht gevraagd. In de andere helft van de gemeenten is geen overleg geweest met omwonenden, voornamelijk omdat er geen mensen in de directe omgeving wonen of omdat het cameratoezicht de omwonenden nauwelijks treft.

In vier vijfde van de gemeenten met cameratoezicht is vooraf overleg geweest met ondernemers. De ondernemers hebben in die gemeenten (onder condities) ingestemd met het cameratoezicht of hadden er zelf om gevraagd. In de overige gemeenten is geen overleg geweest met ondernemers, omdat er geen ondernemingen in de directe omgeving gevestigd zijn of omdat het de ondernemers nauwelijks treft.

4.2 Afwegingen

Gemeenten met cameratoezicht

82 procent van de gemeenten noemt meer dan één aanleiding om cameratoezicht in te voeren. De belangrijkste aanleidingen (tabel 4.1) zijn de wens om veiligheid te bevorderen (63%) en overlast (60%).

Tabel 4.1 Aanleiding voor het toepassen van cameratoezicht (N=79)

Aanleiding	Percentages*
De wens om veiligheid te bevorderen	63
Overlast	60
Diefstal	45
Vandalisme (publieke eigendommen)	44
Vechtpartijen	27
Dealen en drugsgebruik	24
Lastig vallen/bedreigen van publiek	18
Anders**	6

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' noemen gemeenten onder anderen tegengaan (uitgaans)geweld en inbraken.

In paragraaf 2.2 staat vermeld dat de helft van de gemeenten met camera-toezicht plannen heeft om het cameratoezicht uit te breiden. De belangrijkste aanleidingen voor de uitbreiding zijn dezelfde als voor de invoering van cameratoezicht, namelijk overlast en de wens om veiligheid te bevorderen.

Gemeenten zonder cameratoezicht

Gemeenten zonder cameratoezicht hebben de volgende redenen om deze vorm van toezicht niet in te voeren:

- Bijna alle gemeenten geven aan dat er geen aanleiding is voor of behoefte is aan cameratoezicht. In deze gemeenten is de problematiek niet van dien aard dat de inzet van camera's noodzakelijk is.
- Een klein aantal gemeenten (slechts 1%) noemt als redenen dat de kosten van cameratoezicht te hoog zijn, dat de inzet van cameratoezicht nooit aan de orde is geweest of dat er onvoldoende draagvlak is voor cameratoezicht.
- Een aantal gemeenten geeft aan dat de discussie over het al dan niet inzetten van cameratoezicht op dit moment nog gaande is.

Van de gemeenten zonder cameratoezicht heeft 17 procent plannen om deze vorm van toezicht in te voeren. Ook voor deze gemeenten zijn overlast en de wens om veiligheid te bevorderen de belangrijkste overwegingen om cameratoezicht in te voeren.

4.3 Proportionaliteit en subsidiariteit

In deze paragraaf worden de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit besproken die het CBP heeft gesteld in 'Camera's in het publieke domein'. Deze eisen houden in dat de beperking van het recht op privacy door toepassing van cameratoezicht in een juiste verhouding moet staan tot het nagestreefde doel en dat het doel niet op een minder ingrijpende wijze kan worden bereikt. Om te inventariseren of gemeenten aan deze eisen hebben voldaan, is aan gemeenten gevraagd:

- 1 welke doelen met het cameratoezicht moeten worden bereikt;
- 2 welke maatregelen zijn getroffen om deze doelen te bereiken zonder dat cameratoezicht nodig zou zijn;
- 3 welke overwegingen het invoeren van cameratoezicht noodzakelijk hebben gemaakt.

1 Doelen cameratoezicht

De belangrijkste doelen van cameratoezicht die gemeenten stellen, zijn de handhaving van en het toezicht op de openbare orde (68%) en de vergroting van de veiligheid van burgers (63%). In tabel 4.2 is verder te zien dat de algemeen preventieve functie van cameratoezicht en het weren van overlast voor ongeveer de helft van de gemeenten vooraf gestelde doelen van cameratoezicht zijn.

Tabel 4.2 Gestelde doelen voor invoering cameratoezicht (N=79)

Doel	Percentages*
Handhaving en toezicht openbare orde	68
Vergroting van de veiligheid van burgers	63
Cameratoezicht heeft een algemeen preventieve functie	58
Weren van overlast	48
Inbraakpreventie	38
Meer effectieve inzet politie	37
Verbetering opsporing	34
Extra toezicht	27
Anders**	3

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'overig' noemen gemeenten onder andere het tegengaan van fietsendiefstal en het terugdringen van het aantal incidenten.

2 Getroffen maatregelen

Bijna alle gemeenten (90%) hebben vóór invoering van cameratoezicht andere maatregelen getroffen om de gestelde doelen te bereiken. In driekwart van de gemeenten bestonden deze maatregelen uit intensivering van de surveillance en meer verlichting (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Getroffen maatregelen vóór invoering cameratoezicht (N=77)

Maatregel	Percentages*
Meer verlichting	76
Meer surveillance	73
Andere ruimtelijke inrichting	41
Voorschriften horeca	37
Afspraken scholen	3
Anders**	34

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' noemen gemeenten onder andere een buurtvaderproject, effectievere inzet van politie, inbraakwerende voorzieningen en wijkveiligheidsplannen.

3 Overwegingen invoering cameratoezicht

Ondanks de overige getroffen maatregelen is toch besloten tot cameratoezicht. De belangrijkste overweging hiervoor (tabel 4.4) was dat cameratoezicht een goede aanvulling is op andere maatregelen (73%).

Tabel 4.4 Overwegingen voor besluit noodzakelijkheid cameratoezicht (N=75)

Overweging	Percentages*
Cameratoezicht is een goede aanvulling op andere maatregelen	73
Ernst van de problematiek	41
Andere maatregelen hebben onvoldoende effect	27
Cameratoezicht is effectiever dan andere maatregelen	13
Geen politiecapaciteit	6
Goedkoper dan andere maatregelen	3
Anders**	5

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid anders noemen gemeenten onder andere initiatief van ondernemers/bedrijven.

5 ONTWIKKELING IN CAMERATOEZICHT

In dit hoofdstuk wordt een vergelijking gemaakt met de resultaten van de enquête uit de nulmeting. Het doel van deze vergelijking is om eventuele ontwikkelingen in cameratoezicht te signaleren. In de inleiding is reeds opgemerkt dat er door een gemeentelijke herindeling in de éénmeting 15 gemeenten minder zijn dan in de nulmeting.

Bovendien hebben 37 gemeenten die bij de nulmeting hebben gerespondeerd, dit jaar niet meegewerkt. Daar staat tegenover dat dit jaar 35 gemeenten gerespondeerd hebben die niet aan de nulmeting hebben deelgenomen. Van de gemeenten die bij de éénmeting niet gerespondeerd hebben, hadden zeven gemeenten in de nulmeting cameratoezicht. Bij de gemeenten die dit jaar voor het eerst mee hebben gedaan aan het onderzoek zijn twee gemeenten met cameratoezicht.

Gezien de gemeentelijke herindelingen en de verschillen in de responderende gemeenten moeten onderstaande bevindingen met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Het aantal gemeenten dat cameratoezicht inzet, is nagenoeg gelijk gebleven (20% tegenover 19% vorig jaar). Het aantal gemeenten dat plannen heeft om het cameratoezicht uit te breiden is toegenomen (42 gemeenten in de éénmeting tegenover 37 in de nulmeting). Ook het aantal gemeenten zonder cameratoezicht dat plannen heeft om cameratoezicht in te voeren is toegenomen (53 gemeenten in éénmeting tegenover 43 gemeenten in de nulmeting).

Hieruit blijkt dat de in de nulmeting geconstateerde toename in het gebruik van cameratoezicht nog aanwezig is, maar dat de toename minder groot is in vergelijking met de toename in de periode van 2003 tot 2006.

De meeste gemeenten bewaren hun beelden, net als bij de nulmeting, zeven dagen. Bij de inwerkingtreding van de Wet cameratoezicht in februari 2006 is de bewaartermijn uitgebreid naar vier weken, omdat dit noodzakelijk zou zijn voor opsporingsdoeleinden. Het blijkt dat er weinig gebruikgemaakt wordt van deze verlengde termijn: het percentage gemeenten dat de beelden langer dan zeven dagen bewaart, is niet gestegen ten opzichte van de nulmeting.

De bij de nulmeting waargenomen trend om steeds vaker digitale camera's te gebruiken, zet door. In de nulmeting gaf 62 procent van de gemeenten aan digitale camera's te gebruiken, in de éénmeting is dit percentage gestegen naar 78 procent. Het totaal aantal gemeenten dat camera's met bijzondere functies gebruikt is nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van de nulmeting. Het aantal bijzondere functies dat wordt gebruikt, is echter wel gestegen. Dit wijst erop dat gemeenten meer bijzondere functies zijn gaan combineren.

De beelden worden ook steeds vaker digitaal beveiligd, bijvoorbeeld met wachtwoorden. In de nulmeting was dit het geval bij 56 procent van de gemeenten, tegenover 72 procent in de éénmeting.

Er wordt steeds vaker samengewerkt met de politie. Dit gebeurde in de nulmeting in 88 procent van de gemeenten, tegenover 99 procent in de éénmeting.

De mate waarin camerabeelden van de gemeente gebruikt worden door observatieteams van de politie is nagenoeg gelijk gebleven. Camerabeelden worden wel steeds meer uitgewisseld met andere partijen (in de nulmeting deed 19 procent van de gemeenten dit tegenover 35 procent van de gemeenten in de éénmeting).

De besluiten om cameratoezicht in te zetten worden steeds vaker door het college van burgemeester en wethouders genomen. In de nulmeting was dit het geval in 48 procent van de gemeenten, tegenover 64 procent van de gemeenten in de 1-meting. Bovendien heeft er bij de besluitvorming vaker overleg binnen de driehoek plaatsgevonden (83% versus 71%).

Het aantal gemeenten dat aangeeft voor de invoering van het cameratoezicht andere maatregelen getroffen te hebben, is nagenoeg gelijk gebleven. Het percentage gemeenten dat als overweging om cameratoezicht in te zetten aangeeft dat het een goede aanvulling is op andere maatregelen is echter gestegen van 59 procent naar 73 procent. De ernst van de problematiek is minder vaak als overweging genoemd (52% in 2005 tegenover 41% in 2006).

Het percentage gemeenten dat het effect van cameratoezicht evalueert, is nagenoeg gelijk gebleven.

6 INTELLIGENT CAMERATOEZICHT

6.1 Inleiding

Dit onderzoek omvat jaarlijks een thematische verdieping. Dit jaar is gekozen voor het onderwerp intelligent cameratoezicht. Tien jaar geleden waren er slechts analoge camera's zonder technische mogelijkheden, waarbij de opnamen via een videoband werden vastgelegd. In de loop van de jaren hebben camera's, mede door de digitalisering, steeds meer technologische mogelijkheden gekregen. Er worden steeds vaker zogenoemde intelligente camera's gebruikt. Dit betekent dat camera's niet alleen waarnemen, maar ook bruikbare informatie genereren, zoals bepaalde bewegingspatronen. Tevens maken intelligente camerasystemen beeldanalyse mogelijk en worden camerabeelden gebruikt in combinatie met andere toepassingen, zoals het registreren en analyseren van geluid.

In dit onderzoek maken we gebruik van een brede definitie van intelligent cameratoezicht en verstaan we hieronder: technieken die het uitkijken van beelden vergemakkelijken en efficiënter maken. De intelligentie zit hierbij vaak niet in de camera's zelf, maar in de software eromheen. Ook uitkijkcentrales kunnen over software beschikken die het uitkijken van beelden vergemakkelijkt.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op intelligente uitkijkcentrales en het gebruik van bijzondere technieken. De informatie is afkomstig uit negen interviews die zijn gehouden met deskundigen van politiekorpsen, gemeenten, de NS en technische instituten en uit discussie met leden van de begeleidingscommissie van het onderzoek. Ook is met enkele leveranciers gesproken en is literatuur bestudeerd. De informatie in dit hoofdstuk is niet bedoeld om een uitputtend overzicht te geven van de verschillende vormen van intelligent cameratoezicht, maar is erop gericht de ontwikkelingen in kaart te brengen.

Ten aanzien van intelligente camera's en/of intelligente camerasystemen wordt onderscheid gemaakt in de volgende drie ontwikkelingen:

1. meldkamermanagement;
2. beeld- en gedragsanalyse;
3. sensorfusie.

6.2 Meldkamermanagement

Niet alleen de camera's worden steeds intelligenter, ook de uitkijkruimtes worden steeds geavanceerder. Het politiekorps Rotterdam-Rijnmond heeft een dergelijke geavanceerde uitkijkruimte. Zowel de opstelling van de

uitkijplekken als het aantal aangesloten camera's is uniek in Nederland. In de uitkijkruijnte kunnen zowel beelden van de NS, als van de RET, of van de gemeente of politie worden bekeken. De beelden worden uitgekeken door medewerkers van Stadstoezicht. Achter de werkplekken van de operators is een werkplek voor een politiemedewerker. Die kan met één druk op de knop alle schermen van de operators op zijn eigen scherm zichtbaar maken.

De operators kunnen door het bedienen van een joystick door een gebied 'heen wandelen', zoals een surveillant in de praktijk ook doet. Iedere beweging die de operator maakt met de joystick wordt geregistreerd. Een voordeel hiervan is dat bij het terugkijken van beelden kan worden geconstateerd of de operator op een juiste manier heeft gehandeld bij het uitkijken. Een juiste manier van handelen houdt zowel in dat de operator op een deskundige manier reageert bij een incident, als dat de operator geen beelden bekijkt die niet direct nodig zijn voor het handhaven van de openbare orde.

Bij een incident kan een rechtstreekse verbinding met de meldkamer tot stand worden gebracht, waarbij de meldkamer ook direct mee kan kijken met de camerabeelden. Er wordt bij het politiekorps Rotterdam-Rijnmond gewerkt met een geavanceerd bedieningssysteem voor de operators. Hierin kunnen onder andere incidenten worden gemarkeerd (soort incident en tijdstip) zodat deze kunnen worden opgeslagen in een database. Op deze manier worden de incidenten veiliggesteld voor opsporing en wordt het terugzoeken van incidenten vergemakkelijkt.

Een andere nieuwe ontwikkeling in het meldkamermanagement is publiek-private samenwerking. In Oost-Brabant is een proef gestart met het koppelen van cameratoezicht op bedrijventerreinen (privaat gebied) en het cameratoezicht in het centrumgebied van de stad (publiek gebied) in een regionale toezichtruimte. Deze toezichtruimte wordt bemenst door de politie én door private toezichthouders. Wanneer er een incident wordt waargenomen in het private domein, kan er direct opschaling plaatsvinden naar handhaving en opsporing, doordat er een politiefunctionaris aanwezig is. Bovendien worden er intelligente camera-systemen gebruikt.

Bij de manier waarop beelden worden uitgekeken, is nog winst te behalen in het vergroten van de efficiëntie en de effectiviteit van cameratoezicht. Bij het uitkijken van beelden bestaat een kans dat er incidenten over het hoofd worden gezien, zeker wanneer de operators een groot aantal schermen tegelijk moeten uitkijken. De kans op het missen van een incident kan worden verkleind door gebruik te maken van intelligente videoanalyse (zie hieronder voor een aantal voorbeelden) waarbij er een melding wordt gegenereerd die de operator attendeert op het incident.

Bij een incident is de kans groot dat de operator die dat incident volgt een ander incident dat hier vlak op volgt, mist. Daarom zou het uitkijken van beelden door een collega kunnen worden waargenomen tijdens een incident.

6.3 Beeld- en gedragsanalyse

Op het gebied van beeld- en gedragsanalyse is veel in beweging. Vrijwel alle nieuwe camerasystemen bieden een vorm van beeldanalyse, maar de geboden functionaliteiten voldoen in de praktijk nog niet aan alle verwachtingen.

Bewegingsdetectie

De eerste stap bij beeldanalyse is de detectie van beweging waar geen beweging zou mogen zijn, of waar het detecteren van beweging een punt voor nadere aandacht is. Dit kan ook betrekking hebben op situaties waar overdag beweging wel normaal is, maar 's nachts of 's avonds niet, zoals bij afgesloten stations en haventerreinen.

Op veel locaties zijn er proeven gedaan met bewegingsdetectie. Uit die proeven komt naar voren dat veel van die intelligente camerasystemen nog niet voldoen aan alle eisen van de gebruikers. Het is bijvoorbeeld wel mogelijk om in een gebied beweging te detecteren, maar het is moeilijker om in te stellen welke beweging wel is toegestaan en derhalve geen alarm moet geven, en welke beweging niet is toegestaan. Na een alarm is er daarom altijd aanvullende beoordeling van een operator nodig die constateert of een alarm al dan niet terecht is.

Bewegingsdetectie wordt bijvoorbeeld ook gebruikt bij het bewaken van een woning van belangrijke personen. Er wordt een denkbeeldige lijn om de woning getrokken en telkens wanneer er iets binnen deze lijn beweegt, krijgt de operator een signaal. Dit heeft als voordeel dat operators niet voortdurend beelden hoeven te bekijken van situaties waarin niets gebeurt. Hierbij is een goede afstelling van groot belang. Het systeem moet bijvoorbeeld geen signaal geven als een kat het gebied binnen de denkbeeldige lijn binnenkomt. Vanaf juli 2008 zal in de haven van Den Helder ook met bewegingsdetectie worden gewerkt. Door middel van *image fencing* wordt er een denkbeeldige lijn getrokken rondom een schip. Wanneer binnen deze lijn beweging wordt waargenomen, krijgt de toezichtcentrale een melding. De camera's beginnen met opnemen op het moment van de melding.

Beeld- en bewegingsanalyse

Een volgende stap na bewegingsdetectie is beeld- en bewegingsanalyse. Dat betekent dat beweging niet alleen wordt waargenomen, maar het beeld ook moet worden geïnterpreteerd.

Nummerplaatherkenning is één van de toepassingen van beeldanalyse. Deze toepassing werkt al redelijk betrouwbaar. Trajectcontrole op de snelwegen is hier bijvoorbeeld op gebaseerd. Nummerplaatherkenning wordt ook gebruikt bij politiecontroles, waarbij nummerborden worden gekoppeld aan een database waarin gegevens staan over autobezitters met bijvoorbeeld

openstaande boetes. Op bedrijfslocaties wordt nummerplaatherkenning bijvoorbeeld gebruikt bij het verlenen van toegang tot het terrein.

In het openbaar vervoer is het een uitdaging om via beeldanalyse ongewenste situaties zoals onbeheerde bagage, groepsvorming, spoorlopen en vandalisme automatisch te kunnen detecteren. Specifieke software analyseert camerabeelden aan de hand van vooraf ingegeven parameters. Bij eventuele afwijkingen genereert de software een alarm, waarna een aanvullende beoordeling van de waarnemer plaatsvindt.

Uit proeven van de NS wordt het volgende duidelijk over de praktische bruikbaarheid van beeldanalyse in het openbaar vervoer: ¹

- Objectsplitsing is niet mogelijk: het systeem kan wel een achtergelaten koffer onderscheiden van een wachtend persoon, maar er kan nog niet worden 'gezien' of er een koffer staat met een daarnaast wachtende persoon.
- Hanggedrag in een rustige omgeving, zoals een fietsenstalling, kan door beeldanalyse worden gedetecteerd. Op het perron tijdens de spits kan dit veel minder goed. De systemen hebben moeite met veel verschillende objecten in een bepaalde ruimte.
- Geavanceerde detectiemethoden zoals patroonherkenning en achtergrondherkenning zijn nog niet beschikbaar voor het herkennen van het spuiten van graffiti.
- Het systeem heeft diverse spoorlopers gedetecteerd. Het filteren van verschillende objecten is hierbij wel een aandachtspunt. Een opengaande treindeur in het geselecteerde detectievlak activeert ongewenst een alarm.
- Beeldanalyse was wel succesvol bij het detecteren van klimmen over hekken. Hierbij is gebruikgemaakt van een combinatie van het instellen van een bepaalde objectgrootte voor de mens met beweging in een bepaalde richting.

Beeldanalyse wordt ook gebruikt bij voetbalvandalisme. Camerabeelden worden hier gebruikt voor het 'herkennen' van bepaalde gebeurtenissen, zoals het aansteken van fakkels. In een laboratoriumsituatie is de lichtsterkte van fakkels in het systeem ingevoerd, waardoor het systeem deze situatie herkent en inzoomt op de betreffende locaties op de tribunes. Dit inzoomen gebeurt automatisch, omdat handmatig inzoomen met een joystick te lang duurt. De beelden die de camera vervolgens opneemt, kunnen worden weggeschreven naar een webdienst, die bijvoorbeeld foto's kan opslaan. Op deze manier kunnen foto's van overtreders worden verzonden naar de mobiele telefoons van bijvoorbeeld stewards.

¹ Bron: *De Proeftuin, resultaten innovatieve experimenten sociale veiligheid*, NS en ProRail, 2006.

Gezichtsherkenning

Een bijzondere vorm van beeldanalyse is gezichtsherkenning. Gezichtsherkenning wordt bijvoorbeeld in voetbalstadions gebruikt als geavanceerde vorm van toegangscontrole. Het gaat daarbij vrijwel altijd om verificatie en niet om identificatie. Dit houdt in dat supporters een pas moeten laten maken, met daarbij een digitale foto. Die foto's worden opgeslagen in een database. Op het moment dat supporters het stadion binnen willen gaan, moeten zij hun pas laten zien en in een camera kijken. Dit beeld wordt dan vergeleken met de foto die is opgeslagen in de database. Op deze manier kan worden vastgesteld of de persoon die naar binnen wil daadwerkelijk degene is die hij beweert te zijn. Deze systemen vereisen medewerking van de personen die moeten worden gecontroleerd. Zo moeten zij bijvoorbeeld hoofddeksels afdoen en recht in de camera kijken. Voor toegangscontrole in voetbalstadions is dit geen probleem, omdat de supporters vrijwillig het stadion willen betreden en daar moeite voor willen doen.

Anders wordt het bij gezichtsherkenning met als doel identificatie van bijvoorbeeld veelplegers in winkels. Hierbij wordt geen medewerking verleend door recht in de camera te kijken of hoofddeksels af te doen. Identificatie door middel van gezichtsherkenning is daarom nog niet geschikt voor dit soort toepassingen.

Gedraganalyse

De grootste opgave waar de techniek nu voor staat, is het volgen van personen in een menigte of door verschillende cameragebieden heen. Het detecteren van 'grote' bewegingen is geen probleem, maar subtiele bewegingen die afwijken van normaal gedrag zijn nog niet te detecteren. Er kan nu alleen nog worden waargenomen of er een pakje wordt neergezet en er na vijf minuten nog staat. Een handeling als zakkenrollen kan nog niet worden waargenomen. Bovendien moeten de normen van afwijkend gedrag worden vastgesteld, want wanneer is gedrag afwijkend? Pas daarna kan dit worden geïmplementeerd in de cameratechniek.

6.4 Sensorfusie

Een derde ontwikkeling is het combineren van camera's met andere functionaliteiten, zoals geluid. Momenteel wordt deze techniek ingezet voor agressiedetectie. Deze techniek is gebaseerd op de werking van het menselijk oor en kan toonhoogte, tempo, echo-effecten en de spectrale vorm van geluiden herkennen. Bij agressie raken de stembanden gespannen, wordt de toon van de stem hoger, vindt er stemvervorming plaats en is er sprake van verminderde verstaanbaarheid.

Op het moment dat de microfoons agressie detecteren, starten de camera's met opnemen en krijgt de operator een signaal. De operator kan vervolgens

beoordelen of er sprake is van een situatie waarbij moet worden ingegrepen. De werking van het systeem is niet gebaseerd op databases waarin een aantal voorbeeldgeluiden zijn opgenomen, maar op het 'begrijpen' van geluid. Het systeem kan onderscheid maken tussen agressie en iemand die uit vreugde hard praat.

Momenteel wordt agressiedetectie toegepast in uitgaansgebieden in Groningen en in Amsterdam. In Rotterdam loopt er een proef. Er zijn echter nog meer situaties denkbaar waarin deze techniek zou kunnen worden gebruikt, zoals in gevangenissen of in fietstunnels. In fietstunnels gebeurt niet vaak iets, waardoor het relatief duur is om camerabeelden uit te kijken en dit bovendien saai werk is.

De NS heeft agressiedetectie als proef ingezet. Op stations bleek de techniek niet optimaal te werken door de vele bijgeluiden (van vertrekkende treinen et cetera). Dit gaf veel valse alarmen. Het systeem is toen scherper afgesteld, waardoor het aantal valse alarmen afnam, maar daarmee ook de kans op terechte alarmen. In de gemeente Utrecht wordt momenteel gewerkt aan een proef om de techniek te verfijnen, zodat de apparatuur ook kan waarnemen uit welke richting de agressie komt en de camera zich automatisch in die richting beweegt.

In Engeland wordt er momenteel bijvoorbeeld gebruikgemaakt van zogenoemde 'pratende' camera's. Dit zijn camera's die zijn uitgerust met luidsprekers om burgers te kunnen berispen wanneer zij een overtreding begaan. Mogelijk waaien dit soort technieken over naar Nederland.

6.5 Conclusie

De technieken rondom cameratoezicht ontwikkelen zich steeds verder. Omdat de techniek niet stilstaat, is het voor veel partijen, zoals politiekorpsen en gemeenten, lastig alle ontwikkelingen bij te houden. Verschillende respondenten uit dit onderzoek gaven daarom aan behoefte te hebben aan een plek waar de kennis over intelligent cameratoezicht is gebundeld en waar ze terecht kunnen voor vragen.

Het gebruik van intelligent cameratoezicht kan een aantal belangrijke voordelen bieden boven de standaardtechniek:

- Het vergemakkelijkt het uitkijken van de beelden. Als er bijvoorbeeld bewegingsdetectie wordt gebruikt, hoeven situaties waarin geen beweging plaatsvindt niet meer te worden waargenomen. Dit voorkomt dat operators beelden uitkijken waarop niets gebeurt.
- Het kan de kans dat er een incident wordt gemist door de operator verkleinen. Zeker wanneer een operator meerdere beelden tegelijk uitkijkt, kan het voorkomen dat een incident buiten het gezichtsveld van de

operator plaatsvindt. Wanneer er door het gebruik van techniek een signaal wordt gegeven bij een incident (bijvoorbeeld door agressie- of bewegingsdetectie), ondersteunt dit de operator.

- Het kan veel schade voorkomen als er dankzij de techniek in een vroeg stadium wordt ingegrepen. Agressie staat bijvoorbeeld vaak aan het begin van een keten aan gebeurtenissen. Als er wordt ingegrepen voordat er een massale vechtpartij ontstaat, kan er veel schade worden voorkomen.
- Het heeft een positief effect op de privacy. In die zin is er sprake van 'Privacy Enhancing Technologies'.² Bij bijvoorbeeld agressiedetectie worden alleen beelden opgenomen wanneer er agressie wordt waargenomen. Er worden dus geen onnodige beelden opgenomen.

Zonder intelligente systemen zou er veel toezichtpersoneel nodig zijn om de beelden van alle camera's te kunnen uitkijken. Dit zou ertoe kunnen leiden dat dan meer personeel nodig is in de toezichtcentrales dan er nu als blauw of surveillance op straat lopen.

² Koorn, R., H. van Gils, J. ter Hart, P. Overbeek & R. Tellegen (2004). *Privacy Enhancing technologies, witboek voor beslissers*. Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

7 DE EFFECTIVITEIT VAN CAMERATOEZICHT

7.1 Inleiding

De laatste jaren hebben steeds meer gemeenten een evaluatieonderzoek uitgevoerd of laten uitvoeren naar de effecten van cameratoezicht. Door deze ervaringen te bundelen, ontstaat een completer beeld van het effect van cameratoezicht. Dit kan mogelijk interessante aanknopingspunten bieden voor beleidsmakers, maar levert ook kennis op ten behoeve van de beleidsvoorbereiding in gemeenten. Hiertoe is bij de nulmeting van dit onderzoek een meta-analyse uitgevoerd. Het ging hierbij om verslagen van twintig gemeenten. Bij de éénmeting is deze meta-evaluatie aangevuld met evaluaties die gemeenten dit jaar hebben toegestuurd. Dit betreft een uitbreiding met zes verslagen.

7.2 Beoordelingscriteria

Om uitspraken te kunnen doen over de kwaliteit van de evaluatieonderzoeken worden ze beoordeeld op een aantal criteria voor kwaliteit en validiteit. In de nulmeting is een uitgebreidere beschrijving opgenomen van de beoordelingscriteria. Hieronder worden deze criteria nog eens kort weergegeven:

- a) *Zijn er meerdere bronnen gebruikt?*
- b) *Welke uitkomstmaten zijn er?*
- c) *Wat is de aard van de evaluatie?*
- d) *Hoe scoort de evaluatie op de Maryland Scientific Methods Scale?*

De *Maryland Scientific Methods Scale (MSMS)* is een internationaal geaccepteerde maatstaf voor de validiteit van effectevaluaties.¹ Volgens de MSMS worden evaluatiestudies ingedeeld in vijf categorieën. Deze vijf categorieën beschrijven niveaus van wetenschappelijke validiteit. Hierbij heeft de eerstgenoemde categorie de laagste validiteit, en de laatstgenoemde categorie de hoogste validiteit. Het gaat hierbij om de volgende categorieën:

- Niveau 1: Correlatie
- Niveau 2: Voor- en nameting zonder vergelijkingsconditie.
- Niveau 3: Voor- en nameting met vergelijkingsconditie.

¹ Farrington, D.P., D.C. Gottfredson, L.W. Sherman & B.C. Welsh (2002) The Maryland scientific methods scale. In: Sherman, L. (ed.) Evidence-based crime prevention. London: Routledge.

- Niveau 4: Voor- en nameting in verschillende experimentele en vergelijkingssituaties gecontroleerd voor overige beïnvloedende factoren.
- Niveau 5: Effectmeting met random toewijzing.

Om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van cameratoezicht is een voor- en nameting met een controlegebied (niveau 3 MSMS) nodig. Een belangrijke voorwaarde om uitspraken te kunnen doen over effectiviteit is wel dat het aantal incidenten in de nulmeting in zowel het cameragebied als het controlegebied minimaal twintig in absolute aantallen is. Een evaluatie met minder dan twintig incidenten in de nulmeting heeft te weinig statistische kracht om veranderingen te kunnen meten (Welsh e.a., 2003).

Voor een uitgebreide beschrijving van de *Maryland Scientific Methods Scale* verwijzen we u naar het rapport behorend bij de nulmeting.

De twintig evaluaties uit de nulmeting en de zes nieuwe evaluaties zijn weergegeven in bijlage 1. Per evaluatie is weergegeven wat het beoogde doel is van cameratoezicht en wat de score is op de vier kwaliteitscriteria. De resultaten van de beoordeling van de twintig evaluaties uit de nulmeting kunt u terugvinden in het bijbehorende rapport.

Van de zes nieuwe evaluaties hebben er vier gebruikgemaakt van meer bronnen dan alleen gesprekken met de politie en registratiecijfers van de politie (waarop twee evaluaties zich uitsluitend baseren). Veelgebruikte aanvullende informatiebronnen zijn enquêtes onder bewoners, bezoekers en ondernemingen. Het verschilt verder per evaluatie welke uitkomstmaten zijn gebruikt, maar bijna alle onderzoeken (op twee na) hebben gebruikgemaakt van een combinatie van uitkomstmaten. Veelgebruikte maten zijn (on)veiligheidsgevoelens, geregistreerde incidenten, bekendheid met cameratoezicht en opinie ten aanzien van cameratoezicht.

Drie van de zes evaluaties zijn uitgevoerd door de gemeente zelf. Eén evaluatie is uitgevoerd door de politie. Eén evaluatie is uitgevoerd door een universiteit. Eén evaluatie is uitgevoerd door een combinatie van de gemeente, politie en het OM. De zes evaluaties betroffen allen niveau 2 op de MSMS (een voor- en nameting uitgevoerd zonder controlegebied, waarvan sommigen over meerdere jaren).

7.3 Resultaten

Omdat geen van de evaluaties een controlegroep hebben verwerkt in het onderzoek, moet voorzichtig worden omgegaan met de resultaten van de evaluatie en kan niet worden gesproken in termen van effectiviteit. Tevens is cameratoezicht vaak een onderdeel in een mix van maatregelen, waardoor effecten niet per definitie zijn toe te schrijven aan cameratoezicht.

In de tabel van bijlage 2 staat een overzicht van de resultaten van de evaluaties. De zes nieuwe evaluaties zijn aan de twintig evaluaties uit de nulmeting toegevoegd. De resultaten zijn onderverdeeld in vier thema's:

- a) proces;
- b) objectieve veiligheid;
- c) beleving cameratoezicht en veiligheid;
- d) opsporing en vervolging.

In de tabel worden de belangrijkste resultaten besproken. In de nulmeting zijn de resultaten van de eerste twintig evaluaties uitvoerig besproken. Hieronder volgt een beschrijving van de resultaten van de zes aanvullende evaluaties en de wijze waarop de resultaten verschillen van de resultaten uit de meta-evaluatie van de nulmeting.

Proces

In de zes evaluaties zijn de volgende opmerkingen over het proces genoemd:

- Het cameratoezicht maakt vaak deel uit van een breder pakket aan maatregelen.
- Er waren enkele problemen bij het bewaren van videobeelden. In één gemeente betrof dit opstartproblemen bij het niet kunnen overhevelen van videobeelden naar permanente opslag. In een andere gemeente verslechterde de beeldkwaliteit door het uitbreiden van de bewaartermijn van de beelden bij gelijkblijvende opslagcapaciteit.
- In één gemeente is er een nieuwe uitkijkrimte gerealiseerd, waarbij bij grote evenementen de camerabeelden van de openbaarvervoerorganisatie kunnen worden doorgeschakeld naar deze uitkijkrimte.

Objectieve veiligheid

De zes nieuwe evaluaties laten, vergeleken met de twintig evaluaties uit de nulmeting, geen afwijkende resultaten zien. Op één gemeente na hebben de gemeenten als doel van het cameratoezicht de objectieve veiligheid te bevorderen. Er is één gemeente die alleen het verbeteren van de veiligheidsbeleving noemt als doel.

De evaluaties laten een gevarieerd beeld zien op de uitkomstvariabele objectieve veiligheid. In sommige gemeenten is het aantal incidenten toegenomen en in andere gemeenten is dit juist afgenomen. Mogelijk is het aantal incidenten daadwerkelijk toe- of afgenomen. Er zijn echter nog andere mogelijke verklaringen. Cameratoezicht moet in veel gemeenten een preventief doel dienen. Het moet een afschrikkende effect hebben. Dit is in een aantal gemeenten gebeurd. Daarnaast is cameratoezicht een vorm van toezicht, waardoor meer incidenten worden waargenomen en kan cameratoezicht een effect hebben op de meldingsbereidheid van slachtoffers (omdat zij meer vertrouwen krijgen in het oplossen van een incident door de aanwezigheid van camerabeelden). In beide gevallen zal het aantal bij de politie bekend geworden incidenten juist toenemen, wat in een aantal

gemeenten ook gebeurd is. In de evaluaties is niet gekeken naar verplaatsingseffecten.

Beleving cameratoezicht en veiligheid

Ook de effecten van cameratoezicht op onveiligheidsgevoelens zijn niet eenduidig. Niet alle gemeenten hebben de veiligheidsbeleving onderzocht. Bij gemeenten die dit wel gedaan hebben, geldt voor een deel van de ondervraagden dat de veiligheidsgevoelens van omwonenden, bezoekers en ondernemers zijn toegenomen na invoering van cameratoezicht. Voor het andere deel van de ondervraagden geldt dat de gevoelens van veiligheid gelijk zijn gebleven of zijn gedaald.

Opsporing en vervolging

Van twee gemeenten is niet bekend of de camerabeelden zijn gebruikt voor de opsporing en vervolging. In de andere vier gemeenten zijn beelden wel gebruikt voor opsporingsdoeleinden.

7.4 Conclusie

De conclusie van de zes nieuwe evaluaties wijkt niet af van de conclusie van de evaluaties uit de nulmeting. Hieronder worden deze conclusies nog eens kort weergegeven:

- Ondanks het gebruik van meerdere informatiebronnen, meerdere uitkomstmaten, het uitbesteden van onderzoek en de uitgebreide en doorwrochte aard van enkele evaluaties, scoren ze toch matig op de MSMS. Voor de evaluatie van veel beleidsmaatregelen, waaronder cameratoezicht, geldt dat de MSMS hoge eisen stelt. Een vergelijkbare controlegroep binnen een gemeente is vaak lastig aan te wijzen, vooral wanneer cameratoezicht wordt toegepast binnen een gebied met specifieke kenmerken (bijvoorbeeld een uitgaansgebied). Ook het gerandomiseerd toewijzen van een gebied voor cameratoezicht is vaak niet aan de orde. Cameratoezicht wordt door gemeenten ingezet in gebieden waar dat vanwege de openbare orde problematiek het hardst nodig is. Ten slotte maakt cameratoezicht bijna altijd deel uit van een mix aan maatregelen om de veiligheid te bevorderen. Veranderingen in de veiligheidssituaties zijn daarom vaak niet alleen toe te schrijven aan cameratoezicht. In een evaluatie kan gecontroleerd worden voor andere factoren die de veiligheidssituatie beïnvloeden, maar vaak blijft cameratoezicht juist in combinatie met andere maatregelen het meeste effect te sorteren.
- Ondanks de relatief lage scores op de MSMS en de daarmee gepaard gaande beperkingen, hebben veel gemeenten (iets meer dan de helft) plannen om cameratoezicht uit te breiden. Het blijft daarom belangrijk om evaluaties gedegen op te zetten, te zoeken naar controlegroepen en te controleren voor andere beïnvloedende factoren. Te denken valt aan het

zoeken van controlegebieden buiten de eigen gemeente of het vergelijken met resultaten van evaluaties van cameragebieden waar een andere mix aan maatregelen wordt ingezet.

- Ten slotte is het voor een goede meta-analyse belangrijk dat evaluaties op een meer gestandaardiseerde wijze worden uitgevoerd. Er kunnen beter gefundeerde uitspraken worden gedaan indien alle evaluaties dezelfde informatiebronnen en uitkomstmaten hanteren.

LITERATUURLIJST

- Bieleman, B., A. Kruize & J. Snippe (2002). *Evaluatie cameratoezicht Groningen. Eindrapportage*. Groningen: Intraval.
- Bieleman, B., J. Boekaar & J. Snippe (2001). *Evaluatie cameratoezicht Groningen. Tussenrapportage*. Groningen: Intraval.
- Farrington, D.P., D.C. Gottfredson, L.W. Sherman & B.C. Welsh (2002). *The Maryland scientific methods scale*. In: Sherman, L. (ed.) *Evidence-based crime prevention*. London: Routledge.
- Flight, S. & P. Hulshof (2005). *Evaluatie cameratoezicht Alkmaar*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. (2003). *Evaluatie Cameratoezicht Amsterdam. Effectmeting August Allebéplein, Belgiëplein en Kraaiennest*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. (2005). *Evaluatie cameratoezicht Wallen en Nieuwendijk, Amsterdam. Verslag van drie metingen: 2003, 2004 en 2005*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Gemeente Amersfoort (2006). *Evaluatie cameratoezicht. Ervaringen met verplaatsbare camera's in Amersfoort*.
- Gemeente Apeldoorn (2002). *Samen naar verbetering. Een onderzoek naar de ontwikkeling van veiligheid en overlast in het uitgaansgebied Apeldoorn in de periode 1998-2001*.
- Gemeente Breda (2000). *Effecten cameratoezicht station Breda*.
- Gemeente Deurne (2006). *Nota cameratoezicht*. Raadsinformatiebrief.
- Gemeente Ede (1999). *Evaluatie cameratoezicht. De eerste indruk*.
- Gemeente Ede (2000). *Ogen in de nacht. Eindevaluatie cameratoezicht*.
- Gemeente Gilze-Rijen (2005). *Evaluatie Cameratoezicht*. Intern verslag.
- Gemeente Gilze-Rijen (2006). *Evaluatieverslag cameratoezicht station NS*.
- Gemeente Helmond (2006). *Evaluatie cameratoezicht horecaconcentratiegebied*. Interne notitie.
- Gemeente Rotterdam (2006). *Jaarrapportage 2005 Cameratoezicht*.
- Gemeente Tilburg (2005). *Evaluatie cameratoezicht binnenstad Tilburg 2005*.
- Gemeente Utrecht (2002). *Geweld(ig) bekeken. Eindmeting Experiment Videocameratoezicht*.
- Gemeente Zeist (2005). *Evaluatierapport Cameratoezicht Tweede Dorpsstraat Zeist*.
- Gemeente Zoetermeer (2006). *Camera's op de Nelson Mandelabrug. Evaluatie veiligheidsbeleving 2006*.
- Gemeente Zwolle (2006). *Evaluatie cameratoezicht 2005*. Interne notitie.
- Homburg, G. & S. Dekkers (2003). *Cameratoezicht in de openbare ruimte*. Den Haag: College Bescherming Persoonsgegevens.
- Homburg, G. en Dekkers, S. (2006). *Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen. Nulmeting*. Amsterdam: RegioPlan Beleidsonderzoek.

- Klein Haarhuis, C.M., M.M.J. van Ooyen-Houben, E.R. Kleemans & F.L. Leeuw (2005). *Kennis voor beleid. Een synthese van 58 (evaluatie)onderzoeken op het gebied van rechtshandhaving*. Den Haag: WODC.
- Koorn, R., H. van Gils, J. ter Hart, P. Overbeek & R. Tellegen (2004). *Privacy Enhancing technologies, witboek voor beslissers*. Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Leiden, I. van & H.B. Ferwerda (2002). *Cameratoezicht. Goed bekeken?* Zeist: Kerckebosch BV.
- Marsman, M. (2006). *Cameratoezicht in Enschede. Rapportage van bevindingen/effectmeting. Samenvatting*. Enschede: Universiteit Twente.
- NS en ProRail (2006) *De Proeftuin, resultaten innovatieve experimenten sociale veiligheid*.
- Polder, W. & F.J.C. van Vlaardingen (1995). *Preventiestrategieën in de praktijk: een meta-evaluatie van criminaliteitsprojecten*. Arnhem/Den Haag: Gouda Quint/WODC.
- Politie Dordrecht (2006). *Evaluatie cameratoezicht station Dordrecht 2005-2006*.
- Politie Zeeland (2002). *Cameratoezicht Goes*. Interne notitie.
- Smeets, A.H.C.M. (2004). *Camera's in het publieke domein. Privacynormen voor cameratoezicht op de openbare orde*. Achtergrondstudies en Verkenningen 28. Den Haag: College Bescherming Persoonsgegevens.
- Snippe, J., A. Kruize, C. Ogier & B. Bieleman (2005). *Evaluatie cameratoezicht Gouda*. Groningen: Intraval.
- Snippe, J., A. Kruize, C. Ogier & B. Bieleman (2005). *Evaluatie cameratoezicht Heerlen*. Groningen: Intraval.
- Welsh, B.C. & Farrington, D.P. (2002). *Crime Prevention Effects of Closed Circuit Television: A Systematic Review*. Home Office Research Study, No. 252. London: Home Office.
- Wittebrood, K. & M. van Beem (2004). *Vergroten van sociale veiligheid: wat werkt en wat niet?* Den Haag: RMO.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

KWALITEIT EVALUATIES META-ANALYSE

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Alkmaar Centrumgebied Ingevoerd: voorjaar 2004	<ul style="list-style-type: none"> Het bevorderen van het veiligheidsgevoel van mensen die er wonen, werken of uitgaan. 'Slachtofferreductie' (het verminderen van schade door onveiligheid). Het bevorderen van de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Het voorkomen van vandalisme. Het voorkomen van veelvoorkomende criminaliteit in het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder bewoners en ondernemers. Registratiegegevens politie. Diepte-interviews met vertegenwoordigers van gemeente, politie, stadstoezicht, Falck Security, Chubb-Lips, bewoners en ondernemers. Observaties in cameragebied. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Opvattingen over cameratoezicht. Bekendheid met cameratoezicht. Verplaatsingseffect. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Amersfoort Uitgaansgebied, tunnel en overlaststraat Ingevoerd: 2005	<ul style="list-style-type: none"> Herkennen van personen die betrokken zijn bij strafbare feiten. Incidentanalyse achteraf en het benutten van de beelden voor bewijsvoering. Het verbeteren van de objectieve veiligheid door preventie. Verbeteren van de subjectieve veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> Ondervraging burgers via digitaal panel. Ondervraging onder bezoekers cameragebied. Politiecijfers. 	<ul style="list-style-type: none"> Draagvlak. Bekendheid met cameratoezicht. (On)veiligheidsgevoelens. Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door de afdeling onderzoek en statistiek van de gemeente.	Niveau 1 voor onderzoek onder burgers en bezoekers (1-meting). Niveau 2 voor politiecijfers (0- en 1-meting).

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Amsterdam August Allebéplein, Belgiëplein en Kraaiennest Ingevoerd: 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren leefbaarheid en veiligheid. • Bestrijden van objectieve en subjectieve onveiligheid. • Ondersteunen van de politie. • Verbeteren opsporing. 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke enquête passanten en bewoners. • Telefonische enquête ondernemers. • Interviews experts. • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Bekendheid met cameratoezicht. • Draagvlak. • Slachtofferschap. • Geregistreerde incidenten. • Verplaatsingseffecten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau	Niveau 3. 0- en 1-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Amsterdam Wallen en Nieuwendijk Ingevoerd: februari 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen van criminaliteit (preventieve werking). • Verbeteren hulpverlening (adequater reageren). • Opsporing van strafbare feiten (beeldmateriaal als bewijs). • Vergroten van de veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke enquête bezoekers en bewoners. • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreerde incidenten. • Verplaatsingseffecten. • Mening cameratoezicht. • Bekendheid met cameratoezicht. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 3. 0-, 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Apeldoorn Uitgaansgebied Ingevoerd: begin 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Het verhogen van het veiligheidsniveau in het uitgaansgebied door het kunnen beschikken over videobeelden van het gedrag van bezoekers in het uitgaansgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Schriftelijke vragenlijsten onder eigenaren en/of bedrijfsleiders van horecaondernemingen, politiepersoneel, bewoners en winkeliers van het uitgaansgebied en de directe omgeving en taxichauffeurs. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerde incidenten. • Bekendheid met cameratoezicht. • Opinie cameratoezicht. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 3. Diverse metingen voor en na invoering cameratoezicht met controlegebied.

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Arnhem Uitgaansgebied, inclusief af- en aanlooproutes Ingevoerd: mei 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen en terugdringen van verstoringen van de openbare orde. • Bijdrage leveren aan het opsporen en vervolgen van strafbare feiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Enquête onder uitgaande jongeren en ouders van uitgaande jongeren. • Enquête onder bewoners en ondernemers. • Enquêtes en groepsinterviews met politiefunctionarissen. • Analyse camerabeelden drie majeure incidenten. • Analyse logboek dienst Brandweer en Volksgezondheid. • Interviews met betrokkenen. • Enquête onder bedieningspersoneel. • Groepsinterview afvaardiging horecaondernemers. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreerde incidenten. • Verplaatsingseffecten. • Bekendheid met cameratoezicht. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Breda Stationsgebied Ingevoerd: mei 1999.	<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen criminaliteit en overlast op en rond het station. • Handhaven openbare orde en wegnemen van angstgevoelens. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquête bezoekers station en medewerkers taxi- en busbedrijven. • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerde incidenten. • (On)veiligheidsgevoelens bezoekers en betrokkenen. 	Evaluatie door gemeente.	Niveau 2. 0- en 1- meting zonder controlegebied.
Deurne Stationsgebied Ingevoerd: eind 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal incidenten van fietsendiefstal, overlast, geweld en vandalisme met 25% terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. Diverse metingen voor en na invoering cameratoezicht

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Dordrecht Stationsgebied Ingevoerd: juni 2004		<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. Cijfermateriaal NS. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de politie.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Ede Uitgaansgebied Ingevoerd: eind 1998	<ul style="list-style-type: none"> Het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid op en rond het Museumplein. 	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke enquête onder omwonenden, 15-34-jarige inwoners gemeente, overige inwoners en taxiondernemers. Mondelinge enquête onder bezoekers/passanten, bedrijven Ede Centrum en horecaondernemers. Interviews met politie, gemeente, justitie en verslavingszorg. Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. (On)veiligheidsgevoelens. Overlastervaring. Mening cameratoezicht. Mening beleid gemeente/optreden politie. Meldingsbereidheid. Verplaatsingseffecten. 	Evaluatie door afdeling onderzoek, ontwikkeling en statistiek van de gemeente.	Niveau 1. 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Enschede Binnenstad en uitgaansgebied. Ingevoerd: augustus 2005	<ul style="list-style-type: none"> Handhaving van de openbare orde. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête en interviews uitgaanspubliek, bewoners, ondernemers, politie en stadswachten. Aantal waargenomen incidenten door burgers en registraties van de politie. Geregistreerd aantal aangiften. Logboekgegevens cameratoezichthouders. 	<ul style="list-style-type: none"> Beleving betrokkenen. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de Universiteit Twente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Gilze-Rijen Stationsgebied Ingevoerd: 2003	<ul style="list-style-type: none"> Terugdringen van het aantal fietsdiefstallen. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. Diverse metingen voor en na invoering van cameratoezicht
Gilze-Rijen Aanvulling op jaarrapportage 2005. Stationsgebied Ingevoerd: 2003	<ul style="list-style-type: none"> Terugdringen van het aantal fietsdiefstallen. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Goes Uitgaansgebied Ingevoerd: maart 2001	<ul style="list-style-type: none"> Het geven van een prettig en veilig gevoel bij bezoekers. Weerhouden van mensen om de sfeer te verpesten. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. Gesprekken politie. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Geregistreerde incidenten. Verplaatsingseffect. 	Evaluatie door de politie.	Niveau 3. Diverse metingen voor en na invoering met controlegebied (voor politiecijfers).

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Gouda Stationsgebied en parkeerterreinen Ingevoerd: begin 2004	<ul style="list-style-type: none"> Het vergroten van het veiligheidsgevoel van de Goudse burger en de Goudse bezoeker. Het laten dalen van het aantal incidenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder voorbijgangers, werkenden en omwonenden en parkeerders. Registratiecijfers politie. Klantmetingsgegevens sociale veiligheid NS. Interviews met medewerkers politie, gemeente en stadstoezicht. Gesprekken sleutelinformanten. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Ervaren overlast. Geregistreerde incidenten. Tevredenheid over optreden politie en toezichthouders. Houding t.o.v. cameratoezicht. Aangiftebereidheid. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Groningen Uitgaansgebied Ingevoerd: eind 1999	<ul style="list-style-type: none"> Vermindering geweld en openbare orde problemen in uitgaansgebied. Vergemakkelijking werkzaamheden van politie en hulpverlening. Terugdringen onveiligheidsgevoelens. Oplossen strafbare feiten. 	<ul style="list-style-type: none"> Telefonische enquête onder bezoekers en bewoners. Interviews met horecaondernemers. Groepsgesprekken medewerkers politie en justitie. Registratiegegevens politie. Gesprekken met taxi- en nachtbuschauffeurs. Groepsgesprek met medewerkers ambulancevervoer en regiopolitie. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Mening politieoptreden/ cameratoezicht. Aangiftebereidheid. Overlastervaring. Geregistreerde incidenten. Aanhoudingen. Verplaatsingseffecten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting voor interviews en groepsgesprekken en een 0- en een 1-meting voor politiecijfers.

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Heerlen Uitgaansgebied, centrumgebied, wijk Ingevoerd: eind 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Vroegtijdig signaleren en voorkomen van openbare orde problemen. • Strafbare feiten oplossen. • Terugdringen en voorkomen van onveiligheidsgevoelens. • Verbeteren leefbaarheid en veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie en Meldpunt Drugs- en Tippeloverlast. • Interviews politie, gemeenten en stadstoezicht. • Telefonische enquête bezoekers. • Face-to-face-enquête ondernemers. • Schriftelijke, telefonische en face-to-face-enquête bewoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Slachtofferschap. • Ervaren overlast. • Geregistreeerde incidenten. • Verplaatsingseffecten. • Tevredenheid optreden handhavers. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Helmond Horecaconcentratiegebied Ingevoerd: zomer 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Direct overall toezicht en daardoor anticiperen op dreigende verstoringen van de openbare orde. • Verkrijgen van bewijsmateriaal bij strafbare feiten. • Positief beïnvloeden van de veiligheidsbeleving. • Preventief effect bewerkstelligen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingspercentage. • Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Maastricht Binnenstad Ingevoerd: juni 2001.	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van de veiligheid op straat. • Bevorderen veiligheidsgevoel mensen op straat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiecijfers politie. • Enquête onder bewoners en ondernemers. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Verplaatsingseffect. • Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door bureau onderzoek en informatie van de gemeente.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Rotterdam Stadhuisplein, woonbuurt, tippelzone, bij metrostations en woon-/werkgebied. Ingevoerd: juni 2000 en oktober 2001.	<ul style="list-style-type: none"> Het verminderen van geweld op straat. Het verminderen van overlast op straat. Het verbeteren van de veiligheidsgevoelens van omwonenden en bezoekers. De verbetering van de effectiviteit van het optreden van politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie en justitie. Observaties in cameragebieden. Interviews medewerkers politie, gemeente en OM. Enquête onder bewoners, ondernemers, bezoekers en reizigers. 	<ul style="list-style-type: none"> Slachtofferschap van geweld. Ervaren overlast. (On)veiligheidsgevoelens. Aantal aanhoudingen. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Rotterdam Aanvulling op jaarrapportage 2004. Stadhuisplein, woonbuurt, tippelzone, bij metrostations en woon-/werkgebied. Ingevoerd: juni 2000 en oktober 2001.	<ul style="list-style-type: none"> Het verminderen van geweld op straat. Het verminderen van overlast op straat. Het verbeteren van de veiligheidsgevoelens van omwonenden en bezoekers. De verbetering van de effectiviteit van het optreden van politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal aanhoudingen. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door Bestuursdienst Rotterdam, Politie en OM.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Tilburg Uitgaansgebied Ingevoerd: begin 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen en terugdringen van criminaliteit. • Verhoging van het veiligheidsgevoel bij uitgaanspubliek en bewoners. • Verminderen en voorkomen van overlast. • Verminderen en voorkomen van vandalisme. • Bieden van ondersteuning aan de politie bij het opsporen van strafbare feiten (verhoging van het oplossingspercentage). • Bieden van ondersteuning aan het OM bij de vervolging van daders van strafbare feiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Landelijke Politiemonitor. • Onderzoek Leefbaarheid en Veiligheid van de gemeente Tilburg. • Interviews met medewerkers van politie, OM, gemeente en overige betrokkenen. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door team onderzoek en informatie van de gemeente.	Niveau 1. 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Utrecht Uitgaansgebied Ingevoerd: februari 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen objectieve veiligheid. • Bevorderen subjectieve veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Telefonische enquête onder bewoners. • Face-to-face-enquête onder passanten en bezoekers. • Interviews politiefunctionarissen. • Interviews horecaondernemingen. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreeerde incidenten. • Aantal aangiften. • Aantal opgeloste zaken. • Bekendheid met cameratoezicht. • Slachtofferschap. • Oplossingspercentage. • Verplaatsingseffecten. 	Evaluatie door de afdeling bestuursinformatie van de gemeente.	Niveau 3. 0- en 1-meting met controlegebied (voor politiecijfers).

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) informatiebronnen	b) uitkomstmaten	c) evaluatie	d) MSMS
Zeist Uitgaansgebied Ingevoerd: maart 2003	<ul style="list-style-type: none"> Een betere bescherming van het werk van de politie en een hulpmiddel daarbij in het horecagebied. Een grotere pakkans voor overtredders/geweldplegers. Een veiliger gevoel voor het horecapubliek. Een verdere opwaardering van het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke enquête onder bewoners en omwonenden. Interviews met ondernemers. Face-to-face-enquête uitgaanspubliek. Bevraging inwoners gemeente via Stadspeiling. Registratiegegevens politie. Interviews met politiefunctionarissen. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Ervaren overlast. Bekendheid met cameratoezicht. Draagvlak. Geregistreerde incidenten. Tevredenheid inzet politie. 	Evaluatie door de concernstaf van de gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Zoetermeer Brug (voetgangers- en fietsviaduct). Ingevoerd: mei 2003.	<ul style="list-style-type: none"> Vergroting veiligheidsbeleving van de gebruikers van de viaducten. 	<ul style="list-style-type: none"> Passantenenquête. Incidentenregistratie politie. Incidentenregistratie monitorcentrale. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens passanten. Geregistreerde incidenten door politie en monitorcentrale. 	Evaluatie door gemeente.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Zwolle Centrumgebied Ingevoerd: april 2001	<ul style="list-style-type: none"> Preventieve werking. Signaleren van strafbare feiten. Vroegtijdig inspringen op openbare orde problemen. Leveren van ondersteunend bewijsmateriaal. Bijdrage leveren aan het opsporen van daders en een succesvolle vervolging. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. Interviews met professionals bij politie, horeca, OM en de gemeente. Enquête onder publiek. Bezoek aan uitkijkposten. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Bekendheid met cameratoezicht. Geregistreerde incidenten. Verplaatsingseffect. Opinie cameratoezicht. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1. 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).

RESULTATEN EVALUATIES META-ANALYSE

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Alkmaar	<ul style="list-style-type: none"> Naast cameratoezicht is er ook meer toezicht gekomen op straat door politie en stadstoezicht en is er een verslaafdenproject gestart. Het succes van cameratoezicht wordt bepaald door het live uitkijken van de beelden. 	<ul style="list-style-type: none"> Bewoners werden significant minder vaak slachtoffer van agressief gedrag en van diefstal of (bedreiging met) geweld. Ondernemers werden significant minder vaak slachtoffer van agressief gedrag. Bezoekers uit de regio zijn ook minder vaak slachtoffer of getuige van een misdrijf. Het slachtofferschap van vernieling onder bewoners is significant gedaald. Onder ondernemers is het ook gedaald, maar niet significant. Er lijkt geen sprake te zijn van een verplaatsingseffect, eerder van verwijdering en verdunning van criminaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> Het onveiligheidsgevoel is onder ondernemers, bezoekers en bewoners significant gedaald. Niet iedereen is op de hoogte dat er cameratoezicht is en dat er live wordt uitgekeken. Het draagvlak voor cameratoezicht is groot. De angst voor aantasting van de privacy is er nauwelijks meer. 	<ul style="list-style-type: none"> De politie maakt gebruik van camerabeelden voor opsporingsdoeleinden (ongeveer 4 keer per maand). Bij de politie is niet iedereen bekend met cameratoezicht, waardoor beelden onbenut kunnen blijven.
Amersfoort	<ul style="list-style-type: none"> De uitkijkprocedure is omslachtig. Aanvankelijk was er te weinig kennis en capaciteit bij de politie voor de toepassingsmogelijkheden. Beelden worden niet live uitgekeken, waardoor niet direct op incidenten ingespeeld kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> Op één locatie zijn vernielingen uitgebleven; op de andere locaties is geen daling van het aantal geregistreerde delicten. 	<ul style="list-style-type: none"> Draagvlak voor cameratoezicht is groot. De meerderheid van de burgers en bezoekers in Amersfoort is niet bekend met het cameratoezicht. Cameratoezicht heeft weinig effect op het veiligheidsgevoel van het uitgaanspubliek. Het onveiligheidsgevoel van bewoners in de binnenstad is gedaald. 	<ul style="list-style-type: none"> Het bewaren van de beelden voor zeven dagen is te kort. Aanwezigheid camera's heeft mogelijk positief effect op aangiftebereidheid. Cameratoezicht als ondersteuning in de opsporing functioneert niet optimaal door slechte of onbruikbare beelden. Beelden waren niet altijd na incidenten bekeken, omdat geen relevante informatie verwacht werd, beelden te snel gewist werden en cameratoezicht nog niet tussen de oren van agenten zat.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Amsterdam (August Allebéplein, Belgiëplein en Kraaiennest)	<ul style="list-style-type: none"> Vertegenwoordigers van stadsdelen, politie, stadstoezicht, ondernemers en andere betrokkenen zijn van mening dat de samenwerking is verbeterd en dat de politie effectiever kan worden aangestuurd door cameratoezicht. Cameratoezicht maakt deel uit van een pakket van maatregelen: o.a. extra toezicht op straat, meer samenwerking tussen politie en Stadstoezicht, extra toezichthouders, Justitie in de Buurt, Jongeren Opvang Team, meer verlichting. 	<ul style="list-style-type: none"> Slachtofferschap van het totaal aantal incidenten op de drie locaties gezamenlijk is gedaald met 23 procent (m.n. overlast, verbale agressie en rondhangende jongeren). Op het Belgiëplein stijgt het aantal incidenten volgens politiecijfers. In het Kraaiennest is het slachtofferschap toegenomen, maar is er een daling volgens de politiecijfers. Verplaatsingseffecten doen zich volgens de slachtofferenquêtes gedeeltelijk voor bij autocriminaliteit en mishandeling. De overlast van groepen jongeren, verbale agressie, fietsendiefstal en overige delicten zijn afgenomen in het cameragebied en omliggende straten. Politiecijfers zijn niet geschikt om een eenduidige conclusie te trekken over verplaatsingseffecten. 	<ul style="list-style-type: none"> Lichte verbetering (niet significant) in onveiligheidsgevoelens van bewoners August Allebéplein en ondernemers in Kraaiennest. Bij andere groepen (alle passanten en de rest van de bewoners en ondernemers) is geen verbetering zichtbaar. Een ruime meerderheid van bewoners en ondernemers is op de hoogte van de aanwezigheid van cameratoezicht. Bij passanten is dit ongeveer de helft. Er is een groot draagvlak voor cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> In Zuidoost (technisch het meest geavanceerd systeem) zijn goede ervaringen met het gebruik van opgenomen beelden in het kader van opsporing door politie en justitie. De bewaartermijn van 24 uur bevordert de bruikbaarheid van de beelden in het kader van opsporing niet.
Amsterdam (Wallen en Nieuwendijk)	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht is niet als enige instrument ingezet op de Wallen en de Nieuwendijk. Het voordeel van live uitkijken is dat de politie direct kan worden ingezet. Een groot deel van de beelden die voor opsporing worden gebruikt, hebben betrekking op de periode dat niet live wordt meegekeken. 	<ul style="list-style-type: none"> Zowel de enquêtes als de politiecijfers laten een daling zien van het aantal delicten op de Wallen en Nieuwendijk na invoering cameratoezicht (m.n. verbale agressie, dreigende sfeer, zakkenrollerij, inbraken, voertuigcriminaliteit, mishandeling en straatroof). De daling is significant groter dan in district in zijn geheel. Op de Wallen is een toename van met name overlast op enkele 'blinde' vlekken binnen en net buiten het cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Percentage mensen dat zich onveilig voelt, is niet afgenomen gedurende de drie metingen. Een ruime meerderheid van de bewoners en bezoekers is positief over cameratoezicht en dit percentage is gestegen gedurende de metingen. Ook is men steeds minder bang dat camera's een aantasting zijn van de privacy. Ongeveer de helft van de bewoners en bezoekers denkt dat criminaliteit en overlast zullen afnemen door de camera's. De bekendheid met de camera's is nog niet volledig onder de bezoekers. 	<ul style="list-style-type: none"> De politie gebruikt de beelden voor opsporingswerk, vooral bij incidenten omtrent drugshandel, diefstallen, geweldsmisdrijven en straatroven.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Apeldoorn	<ul style="list-style-type: none"> Door het live meekijken kan de politie op de juiste plekken worden ingezet, waardoor volgens de politie al veel incidenten zijn voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal geregistreeerde incidenten (zowel binnen als buiten horecagelegenheden) is toegenomen. In horecagebieden zonder camera's is het aantal incidenten in de openbare orde ook toegenomen, maar in minder sterke mate. In de horecagebieden zonder camera's is het aantal incidenten in horecagelegenheden afgenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> De bekendheid met cameratoezicht onder bewoners, horecaondernemingen, taxichauffeurs en winkeliers is groot. De helft van deze respondenten vindt dat cameratoezicht veel tot zeer veel bijdraagt aan de veiligheid en dat het uitgaansgebied veiliger is geworden. 	<ul style="list-style-type: none"> De beelden dragen volgens de politie bij tot het verduidelijken van een incident of tonen verdachten van incidenten. Sinds de invoering van cameratoezicht zijn de beelden drie keer getoond in de rechtzaal.
Arnhem	<ul style="list-style-type: none"> De politie op straat voelt zich gesteund door de aanwezigheid van camera's. De politie kan gerichter en effectiever opereren. Een verbeterde samenwerking leidt tot meer meldingen van incidenten tussen het bedieningspersoneel en de politie. 	<ul style="list-style-type: none"> De geregistreeerde criminaliteit is enigszins afgenomen in de gemeente en toegenomen in de binnenstad (vooral incidenten m.b.t. leefbaarheid (vooral overlast) en hulp- en dienstverlening). Geringe verplaatsingseffecten. 	<ul style="list-style-type: none"> Driekwart van (de ouders van) uitgaande jongeren is op de hoogte van de aanwezigheid van camera's. (Ouders van) uitgaande jongeren, bewoners en ondernemers beoordelen het uitgaansgebied van Arnhem als veiliger na invoering cameratoezicht. Draagvlak voor cameratoezicht is groot. 	<ul style="list-style-type: none"> Confrontatie met het bestaan van camerabeelden kan bij verdachten tot een snelle schuldbekentenis leiden.
Breda		<ul style="list-style-type: none"> De criminaliteit op en rond het station is gedaald. 	<ul style="list-style-type: none"> Het gevoel van veiligheid is onder bezoekers toegenomen. Een kwart van de ondernemers voelt zich veiliger. 	
Deurne		<ul style="list-style-type: none"> Daling van het aantal incidenten ((brom)fietsdiefstallen, zakkenrollen, overlast, vandalisme, vernieling) met 52 procent. 		<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht heeft nog niet geleid tot het aanhouden van daders, maar is in een aantal gevallen wel gebruikt als ondersteunend bewijsmateriaal. Beelden zijn vaak niet meer beschikbaar wanneer slachtoffers aangifte doen.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Dordrecht	<ul style="list-style-type: none"> Door het uitbreiden van de bewaartermijn van de beelden bij gelijkblijvende opslagcapaciteit is de beeldkwaliteit verslechterd. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling van het aantal incidenten met een laag risico (met name overlastincidenten veroorzaakt door drugs-, medicijn- of alcoholgebruik). Stijging van het aantal incidenten met een gemiddeld en hoog risico. Incidenten met een gemiddeld risico bestaan uit vernieling. Incidenten met een hoog risico zijn geweld, bedreiging, diefstal, zakkenrollerij, overval, beroving, zeden, drugs, brandstichting. 		<ul style="list-style-type: none"> Beelden zijn 4x opgevraagd ten behoeve van opsporing, maar dit heeft niet geleid tot aanhoudingen. Er is door de uitkijkcentrale 35x een incident doorgegeven aan de politie. In 10 van deze gevallen heeft dit geleid tot actie van de politie. In een aantal gevallen is er ter plaatse niets of niemand aangetroffen. In een beperkt aantal gevallen is er door de politie niet teruggekoppeld wat er met de melding is gedaan.
Ede	<ul style="list-style-type: none"> Naast cameratoezicht zijn er andere maatregelen genomen, zoals extra politie-inzet op uitgaansavonden, uitbreiding en versterking verlichting, verplaatsen taxistandplaats, opknappen Museumplein, verbeteren samenwerking en opening fietsenstalling. De politie geeft aan dat door het cameratoezicht agenten effectiever kunnen worden ingezet. Als er niet wordt ingezoomd, is identificatie meestal niet mogelijk. Er zijn positieve ervaringen met live uitkijken, omdat dan effectief politie kan worden ingezet en kan worden ingezoomd op de gebeurtenis en de dader (voor identificatie). 	<ul style="list-style-type: none"> Afname van het totaal aantal incidenten in het cameragebied (m.n. afname in diefstal uit/vanaf motorvoertuigen en vernielingen/vandalisme). Er is ook een afname in de omliggende straten (Ede Centrum), in de gehele gemeente en in het district, maar in minder sterke mate. 	<ul style="list-style-type: none"> Omwonenden, 15-34-jarigen en bezoekers voelen zich ten tijde van de 2-meting minder vaak onveilig dan ten tijde van de 1-meting. De meeste horecaondernemers denken dat bezoekers zich veiliger voelen door de invoering van cameratoezicht en vinden dat er minder vechtpartijen zijn op en rond het Museumplein. De politie heeft de indruk dat de sfeer op het Museumplein sterk is verbeterd. Voor omwonenden, 15-34-jarige inwoners en horecaondernemers is de overlast afgenomen. Voor bezoekers en bedrijven is de overlast gelijk gebleven. Het draagvlak voor cameratoezicht is groot. Ten tijde van de 2-meting zijn omwonenden en 15-34-jarige inwoners positiever over het beleid van de gemeente en het optreden van de politie dan ten tijde van de 1-meting. Volgens horecaondernemers is het Museumplein aantrekkelijker geworden voor bezoekers. 	<ul style="list-style-type: none"> Meldingsbereidheid inwoners is niet wezenlijk veranderd. Volgens de politie bekennen daders sneller als er camerabeelden beschikbaar zijn. Camerabeelden zijn één keer gebruikt voor bewijsvoering. De bewaartermijn van 24 uur is volgens de politie te kort, aangezien aangiften vaak pas later plaatsvinden. De beelden kunnen dan niet meer worden gebruikt voor opsporing.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Enschede	<ul style="list-style-type: none"> In de beginperiode zijn er enkele organisatorische opstartproblemen geweest, zoals het niet kunnen overhevelen van videobeelden naar permanente opslag. Dit is opgelost. De samenwerking met de stadswachten en de politie verloopt goed. 	<ul style="list-style-type: none"> Door beperkte beschikbaarheid van gegevens is het effect op de objectieve veiligheid niet goed weer te geven. Er <i>lijkt</i> echter een afname te zijn in het aantal geregistreerde incidenten en aangiften, maar alleen bij aangiften van geweld zonder letsel en alleen in het uitgaansgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> In het rapport wordt het effect op de subjectieve veiligheid niet duidelijk: er staat vermeld dat de veiligheidsgevoelens van ondernemers, bewoners en uitgaanspubliek zijn niet veranderd sinds de komst van het cameratoezicht, maar er staat ook dat door de komst van het cameratoezicht de beroepsmatig betrokkenen, het uitgaanspubliek en bewoners zich veiliger zijn gaan voelen. Het uitgaanspubliek beleeft onveiligheid minder frequent dan voor het cameratoezicht. De mate van geweldpleging en de overlast is volgens beroepsmatig betrokkenen en bewoners niet veranderd. 	
Gilze-Rijen	<ul style="list-style-type: none"> Invoering cameratoezicht is gepaard gegaan met verbouwing van het station met een nieuwe fietsenstalling. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling van fietsdiefstallen. 		
Gilze-Rijen	<ul style="list-style-type: none"> Invoering cameratoezicht is gepaard gegaan met verbouwing van het station met een nieuwe fietsenstalling. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling van fietsdiefstallen en aantal spoorlopers. 	<ul style="list-style-type: none"> Hoewel hiervoor geen meting is uitgevoerd, zijn er signalen dat de subjectieve veiligheid zich positief ontwikkelt. 	<ul style="list-style-type: none"> Overlastmeldingen zijn in beeld gebracht. Er zijn vijf aanhoudingen verricht door gebruikmaking van de beelden. Het gaat hierbij niet alleen om fietsdiefstallen.
Goes		<ul style="list-style-type: none"> De geregistreerde criminaliteit in het cameragebied is toegenomen. De geregistreerde criminaliteit buiten het cameragebied blijft nagenoeg gelijk. Er zijn geen verplaatsingseffecten. Volgens de politie vormt de aanwezigheid van camera's voor plegers van strafbare feiten geen belemmering. 	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht verhoogt het veiligheidsgevoel bij politieagenten, omdat door het live uitkijken gerichte assistentie verleend kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> Door de camera's kan er meer dadergericht gewerkt worden.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Gouda	<ul style="list-style-type: none"> Camerabeelden worden live uitgekeken door stadstoezicht. Goede communicatie tussen stadstoezicht en politie is noodzakelijk. Dit verloopt goed in Gouda. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling aantal incidenten in de stationsomgeving (m.n. overlast jongeren en fietsdiefstallen) en op parkeerterreinen (m.n. autokraken). In rest van Gouda is het aantal incidenten ook afgenomen, maar minder sterk. Slachtofferschap onder bewoners en voorbijgangers in de stationsomgeving is niet afgenomen. Slachtofferschap onder parkeerders wel afgenomen. Volgens betrokkenen is er geen verplaatsingseffect. 	<ul style="list-style-type: none"> Bewoners in omgeving station en werkenden in stationsomgeving voelen zich veiliger na invoering cameratoezicht. Voorbijgangers zijn zich enigszins veiliger gaan voelen. Resultaten niet significant. Veiligheidsgevoel parkeerders niet toegenomen. Overlastervaring door voorbijgangers en bewoners stationsgebied is niet afgenomen. Handel in drugs en vandalisme wordt wel minder vaak ervaren. Tevredenheid over optreden politie en toezichthouders is onder bewoners en voorbijgangers niet significant veranderd in stationsgebied. Parkeerders zijn significant meer tevreden over optreden politie en toezichthouders na plaatsing camera's. De houding van betrokkenen over cameratoezicht is positief, zowel voor als na invoering van cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Aangiftebereidheid verbale agressie is laag, ook na invoering van cameratoezicht. Aangiftebereidheid fysieke agressie is hoger, maar niet toegenomen (weinig incidenten plaatsgevonden).
Groningen	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht fungeert als hulpmiddel en steun in het politiewerk. Bij incidenten kan aanvullende informatie gevraagd worden aan de meldkamer die de camerabeelden uitkiijkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht signaleert meer misdrijven, waardoor het <i>dark number</i> daalt en meer inzicht wordt verkregen in de uitgaansproblematiek. Slachtofferschap geweld onder bewoners afgenomen, maar niet onder ondernemers en bezoekers. Toename aantal geweldsdelicten en verstoringen openbare orde. Daling vermogensdelicten. 	<ul style="list-style-type: none"> Volgens de politie houdt cameratoezicht geen impulsief agressief gedrag door de invloed van alcohol en/of drugs tegen. Gevoel van onveiligheid is afgenomen bij bewoners bezoekers en horecaondernemingen. Tevredenheid optreden politie toegenomen. Afname in ervaring dat cameratoezicht een inbreuk is op de privacy. 	<ul style="list-style-type: none"> De aangiftebereidheid groeit, aangezien burgers meer vertrouwen hebben in de opvolging. Cameratoezicht kan als ondersteunend bewijsmateriaal fungeren. Tevens bekennen daders sneller als zij weten dat er camerabeelden zijn. Percentage zaken en aangehouden verdachten dat naar Justitie is gestuurd is toegenomen.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Heerlen	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht is onderdeel van een pakket aan maatregelen, waaronder een intensieve drugsaanpak. • Medewerkers van politie en stadstoezicht vinden cameratoezicht een belangrijk hulpmiddel bij de aanpak van drugsoverlast doordat de politie adequater kan ingrijpen en proportioneler en effectiever kan optreden. • Het live uitkijken van de beelden bevordert de efficiënte inzet van de politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slachtofferschap locatie 1 (centrum): bewoners en ondernemers minder vaak slachtoffer na invoering cameratoezicht en bezoekers vaker slachtoffer van agressie (m.n. verbaal). Locatie 2 (wijk): bezoekers minder vaak slachtoffer (m.n. fysieke agressie) en ondernemers vaker slachtoffer (m.n. vandalisme en verbale agressie). Locatie 3 (uitgaansgebied): weinig veranderingen. • In buurten met cameratoezicht zijn met name de meldingen van vermogensdelicten fors afgenomen. Gewelddsmisdrijven op locatie 3 afgenomen, maar op locatie 2 toegenomen. Volgens de politie is het uitgaansgeweld echter niet afgenomen (het impulsief gedrag onder invloed laat zich niet weerhouden door camera's). • Overlastincidenten in politieregistraties en het Meldpunt Drugs- en Tippeloverlast sterk gedaald (ook in overig Heerlen). • Geen verplaatsing van drugshandel opgetreden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheidsgevoel locatie 1: bij burgers en ondernemers toegenomen en bij bezoekers gelijk gebleven. Locatie 2: bij bewoners toegenomen en bij bezoekers en ondernemers gelijk gebleven. Locatie 3: gelijk gebleven bij zowel bewoners, bezoekers als ondernemers. • Op alle locaties wordt minder overlast (van m.n. drugsverslaafden, drugshandel en jongeren) ervaren. • Op de twee locaties in het centrum is de tevredenheid over het optreden van politie en toezichthouders toegenomen. Op de locatie in de wijk is dit nauwelijks gewijzigd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er hangen veel camera's in Heerlen. Hierdoor kan maar een beperkt deel live worden uitgekeken. De kans op directe waarneming van een incident is daardoor kleiner en de kans op het direct aanhouden van verdachten wordt daardoor ook kleiner. • Tevens is politie-inzet n.a.v. een melding niet altijd mogelijk door beperkte beschikbaarheid. • Het aantal aangehouden verdachten is licht gedaald op beide locaties in het centrum en licht gestegen op de locatie in de wijk.
Helmond		<ul style="list-style-type: none"> • Aantal incidenten en aangiften is afgenomen. 		<ul style="list-style-type: none"> • Aandeel daders dat werd bekeurd/aangehouden is toegenomen.
Maastricht		<ul style="list-style-type: none"> • Dalende trend in totaal aantal incidenten. • Stijging in geweldsdelicten. • Geen eenduidige ontwikkeling in buurtoverlast en vandalisme. • Totaal aantal aangiften diefstal afgenomen. • Er heeft geen significante verplaatsing plaatsgevonden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Daling onveiligheidsgevoelens bewoners in de avond op een locatie, stabilisatie op andere locatie. Toename onveiligheidsgevoelens bewoners overdag op beide locaties. • Ondernemers zijn zich veiliger gaan voelen, zowel 's avonds als overdag. 	

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Rotterdam	<ul style="list-style-type: none"> • Teleurstelling over gering effect op overlast heeft tot minder vertrouwen in cameratoezicht geleid. Naast cameratoezicht moeten er ook meer toezichthouders worden ingezet. • Inzet politie is effectiever. • Politie kan gericht preventief worden ingezet. • Samenwerking tussen politie en camerabediensers is goed. • Aandachtspunt is de werving van voldoende geschikte camerabediensers. 	<ul style="list-style-type: none"> • Afname slachtofferschap van agressie en geweld op straat. • Drugshandel heeft zich deels verplaatst naar buiten cameragebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaren overlast is niet overal afgenomen. • Er is een gedeeltelijke verbetering van de veiligheidsgevoelens (op sommige locaties). 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer aanhoudingen. • Aantal naar justitie doorgestuurde verdachten is toegenomen. • Pakkans is toegenomen. • Toename aantal aangiften.
Rotterdam	<ul style="list-style-type: none"> • Het cameratoezicht is uitgebreid, behalve bij de tippelzone. In verband met het sluiten van de Keileweg is het cameratoezicht hier afgebouwd. • Bij grote evenementen worden de camera's van de RET live doorgeschakeld naar de uitkijkrimte van de politie. • Er is een nieuwe uitkijkrimte gekomen. • In 2006 komt er een proef met Sound Intelligence. 	<ul style="list-style-type: none"> • De veiligheid in de cameratoezichtgebieden is toegenomen. • Het cameratoezicht heeft een remmend effect op het plegen van strafbare feiten, gezien de daling van bijvoorbeeld het aantal geweldsdelicten. 		<ul style="list-style-type: none"> • Beelden worden ook gebruikt voor opsporing. • Het aantal opsporingsverzoeken neemt toe. • Er wordt steeds vaker succesvol beroep gedaan op cameratoezicht bij opsporing. In ruim 70 procent van de gevallen levert cameratoezicht een positieve bijdrage in het oplossen van een misdrijf.

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Tilburg	<ul style="list-style-type: none"> • Profijt cameratoezicht zou groter zijn als de kwaliteit van de beelden beter is. • Samenwerking verloopt goed volgens geïnterviewden en is volgens hen een voorwaarde voor succes. • Er is een mix van maatregelen rond cameratoezicht, o.a. extra inzet politie, bikersteam, goede straatverlichting en preventief fouilleren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meerderheid van vertegenwoordigers van bij het cameratoezicht betrokken instellingen/organisaties menen dat de criminaliteit en overlast is afgenomen. • Volgens politiecijfers is het totaal aantal incidenten in het cameragebied en de overige binnenstad gestegen en in Tilburg gelijk gebleven. • Meerderheid geïnterviewden meent dat er geen sprake is van verplaatsingseffecten, behalve bij drugsgerelateerde problematiek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Percentage mensen dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt is in de binnenstad gedaald en in Tilburg gelijk gebleven. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meerderheid geïnterviewden, waaronder vooral politie en OM, meent dat cameratoezicht helpt bij de opsporing en eventuele vervolging.
Utrecht	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de politie leidt cameratoezicht tot het voorkomen van incidenten op tijdstippen dat er wordt meegekeken. Er kan tijdig worden ingegrepen bij beginnende vechtpartijen. • Cameratoezicht biedt de politie ondersteuning bij het werk doordat zij door het bekijken van de beelden de sfeer kan inschatten en een foto van de beelden van een verdachte kan verspreiden onder collega's. • De meldkamer kan assistentie inzetten als zij ziet dat dat nodig is. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het totaal aantal geregistreerde meldingen in het cameragebied is toegenomen (en in resterende deel binnenstad gelijk gebleven). • Cameratoezicht werkt volgens de politie niet preventief voor geweldsincidenten. Deze incidenten gebeuren vaak impulsief onder invloed van alcohol en drugs. • Politie verwacht een verplaatsingseffect voor het werkgebied voor fietsendiefstallen. Uit de beschikbare politiegegevens is geen verplaatsingseffect waar te nemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aandeel passanten en/of bezoekers en bewoners dat zich wel eens onveilig voelt, is na de plaatsing van de camera's licht toegenomen. • 30 procent van de ondervraagde passanten en/of bezoekers en de helft van de bewoners zegt zich door het cameratoezicht 's avonds op straat veiliger te voelen. • Twee derde van de bezoekers en/of passanten en de helft van de bewoners is bekend met het cameratoezicht. • Horecaondernemers weten niet of cameratoezicht daadwerkelijk effect heeft, maar merken wel dat de politie sneller ingrijpt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal aangiften is toegenomen (hetzelfde geldt voor de binnenstad zonder cameratoezicht, maar wel in mindere mate). • Oplossingspercentage is in de gebieden met cameratoezicht, maar ook in de gebieden zonder cameratoezicht vrijwel gelijk gebleven. • Volgens de politie kunnen met cameratoezicht zaken worden opgelost die zonder cameratoezicht niet opgelost zouden kunnen worden (door duidelijke signalen op camerabeelden).

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Zeist	<ul style="list-style-type: none"> Naast cameratoezicht zijn er nog andere maatregelen getroffen om de uitgaansproblematiek terug te dringen, waaronder het horecateam van de politie. Door het live uitkijken van de beelden kan door de politie effectiever worden opgetreden door direct in te spelen op een incident. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal aangiften en incidenten in en rondom het cameragebied is afgenomen. Een aantal incidenten is echter gestegen, waaronder geweld zonder iets met wapen, bedreiging, vandalisme/baldadigheid en beroving. 	<ul style="list-style-type: none"> Veiligheidsgevoel van ondernemers, bewoners, omwonenden en uitgaanspubliek is toegenomen. Overlastervaring door bewoners, omwonenden en ondernemers is afgenomen, maar is nog wel aanwezig. Draagvlak voor cameratoezicht was groot en is alleen maar groter geworden. Een deel van het uitgaanspubliek is niet op de hoogte van cameratoezicht. De tevredenheid over de inzet van de politie is toegenomen (de meerderheid is hierover echter nog steeds ontevreden). 	
Zoetermeer		<ul style="list-style-type: none"> De cijfers van de politie en monitorcentrale wijzen op een toename van objectieve veiligheid. Er worden minder overlastincidenten en aanwezigheid van hinderlijke jeugd geregistreerd. Dit wijst op een preventieve werking van de camera's. 	<ul style="list-style-type: none"> De aanwezigheid van camera's zorgt bij 36 procent van de bezoekers bij wie het cameratoezicht bekend is voor een groter gevoel van veiligheid. Voor de meerderheid (56%) maakt het geen verschil. Het vertrouwen in de effectiviteit van de camera's is dalende onder de passanten. 	<ul style="list-style-type: none"> Er zijn sinds de inwerkingtreding van het toezicht 19 personen aangehouden met behulp van cameratoezicht.
Zwolle	<ul style="list-style-type: none"> De beeldkwaliteit is slecht, waardoor identificatie niet altijd mogelijk is. Systeem is storingsgevoelig. De samenwerking is nog onvoldoende ingebed. De beelden worden uitgekeken door een functionaris die tegelijkertijd meer functies vervult en niet zijn volledige aandacht heeft voor het uitkijken van beelden. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal geweldsincidenten is gelijk gebleven. In het referentiegebied is het aantal toegenomen. Het aantal vernielingen is gedaald. In het referentiegebied is het aantal gelijk gebleven. De geregistreerde overlast is toegenomen. Zo ook in het referentiegebied, maar dan in sterkere mate. Er is geen verplaatsingseffect waargenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Horecapersoneel geeft aan zich veiliger te voelen door camera's. Bijna twee derde van de bezoekers geeft aan zich veiliger te voelen door cameratoezicht. De helft heeft het idee dat het aantal delicten af zal nemen door cameratoezicht. Een derde heeft het idee dat door het cameratoezicht sneller wordt ingegrepen door de politie. Cameratoezicht wordt door slechts weinigen als inbreuk op de privacy beschouwd. Twee vijfde van de bezoekers is niet bekend met cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> De politie geeft aan eerder op incidenten te kunnen reageren en verdachten eerder te kunnen oppakken. Uitdraaien van foto's van verdachten worden door de recherche gebruikt bij de opsporing en overgedragen aan het OM.

BIJLAGE 3

METHODEVERANTWOORDING

Methode

Deze éénmeting is een onderdeel van een vijfjarig monitoronderzoek naar cameratoezicht. De kern van het onderzoek bestaat uit een jaarlijkse enquête onder alle gemeenten in Nederland. Daarnaast worden elk jaar de door of in opdracht van gemeenten uitgevoerde evaluaties bestudeerd. Deze meta-analyse wordt in een apart hoofdstuk vastgelegd. Ten slotte wordt elk jaarrapport voorzien van een thematische verdieping. Per jaar wordt bekeken welk thema aan de orde wordt gesteld en met welke methodiek het thema zal worden onderzocht.

Enquête cameratoezicht

Voor de inventarisatie is gekozen voor het uitzetten van een schriftelijke enquête onder alle Nederlandse gemeenten (443). Deze methode biedt voor respondenten de mogelijkheid om antwoorden op te zoeken en de ruimte om de vragen door verschillende ambtenaren te laten beantwoorden. De vragenlijsten zijn aan de burgemeesters geadresseerd, aangezien zij verantwoordelijk zijn voor de openbare orde binnen gemeenten. In aanvulling op de schriftelijke enquête is gekozen voor een webenquête.

Om vergelijking tussen beide metingen mogelijk te maken, is de vragenlijst van de éénmeting grotendeels gelijk aan die van de nulmeting. De vragenlijst van de nulmeting is gebaseerd op de vragenlijst die Regioplan heeft gebruikt in het onderzoek naar cameratoezicht in opdracht van het College Bescherming Persoonsgegevens in 2003. De vragenlijst uit dat onderzoek is destijds getest in drie gemeenten (door het toesturen van de vragenlijst en het face to face bespreken ervan).

Om een zo hoog mogelijke respons te bereiken, is er tweemaal gerappelleerd: éénmaal schriftelijk en éénmaal telefonisch. In het telefonische rappel werd gemeenten de mogelijkheid geboden de vragen telefonisch te beantwoorden. Daarnaast is een aanvullende korte belronde uitgevoerd. In deze belronde is de niet-responderende gemeenten gevraagd of de situatie met betrekking tot cameratoezicht is gewijzigd ten opzichte van een jaar eerder. Indien de situatie niet was veranderd, hebben we de gegevens uit de nulmeting gebruikt.

Deze meting is de tweede in een reeks van vijf metingen en betreft de éénmeting. De peildatum is vastgesteld op 31 december 2006. De vragenlijst is in februari 2007 uitgezet. De responsperiode liep tot eind maart 2007.

Meta-analyse

Om te inventariseren welke gemeenten hun cameratoezicht hebben geëvalueerd, is daar in de vragenlijst naar gevraagd. Als gemeenten aangaven het cameratoezicht geëvalueerd te hebben en daar een schriftelijke weergave van te hebben, is hen gevraagd het evaluatierapport toe te sturen. De gemeenten die geen evaluatierapport hadden toegestuurd, zijn telefonisch benaderd met de vraag het rapport alsnog op te sturen.

Thematische verdieping

Voor de thematische verdieping over intelligent cameratoezicht hebben we negen interviews gehouden met verschillende deskundigen. De verdeling was als volgt:

- Twee interviews met vertegenwoordigers van politiekorpsen (het korps Rotterdam-Rijnmond en het korps Amsterdam-Amstelland).
- Twee interviews met vertegenwoordigers van aanbieders van intelligent cameratoezicht (het Telematica Instituut en Sound Intelligence).
- Eén interview met een deskundige van TNO.
- Eén interview met een havenmeester (gemeente Den Helder).
- Eén interview met een Programmamanager Bedrijvigheid, Innovatie en Veiligheid (gemeente Utrecht).
- Eén interview met een zelfstandig adviseur van gemeenten met betrekking tot het inzetten van cameratoezicht.
- Eén interview met de NS.

Respons

De vragenlijsten zijn verstuurd naar alle 443 gemeenten. In totaal hebben 410 gemeenten gerespondeerd. Dit is een respons van 93 procent.

Van deze 410 gemeenten hebben 278 gemeenten de vragenlijst schriftelijk geretourneerd, hebben 113 gemeenten de vragenlijst via internet ingevuld en hebben 7 gemeenten de vragen beantwoord in de eerste telefonische ronderonde en 12 gemeenten in de tweede telefonische belronde.

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op de 410 responderende gemeenten. Uit een inventarisatie van responderende gemeenten bleek dat 37 gemeenten die bij de nulmeting hebben gerespondeerd, dit jaar niet hebben meegewerkt. Daar staat tegenover dat dit jaar 35 gemeenten gerespondeerd hebben die niet aan de nulmeting hebben deelgenomen. Van de gemeenten die bij de éénmeting niet hebben gerespondeerd, hadden zeven gemeenten in de nulmeting cameratoezicht. Bij de gemeenten die dit jaar voor het eerst mee hebben gedaan aan het onderzoek zijn twee gemeenten met cameratoezicht.

BIJLAGE 4

TABELLEN

Tabellen bij hoofdstuk 2

Tabel B4-1 Gebruik cameratoezicht naar gemeentegrootte (N=410)

Gemeentegrootte	Wel gebruik	Geen gebruik
0-50000 inwoners	43 (12,3%)	306 (87,7%)
50000-100000 inwoners	19 (52,8%)	17 (47,2%)
100000-150000 inwoners	8 (61,5%)	5 (38,5%)
150000-200000 inwoners	5 (71,4%)	2 (28,6%)
Meer dan 200000 inwoners	5 (100%)	0 (0%)
Totaal	80	330

Tabel B4-2 Gebruik cameratoezicht naar provincie (N=410)

Provincie	Wel gebruik	Geen gebruik
Drenthe	0	12
Flevoland	0	5
Friesland	2	25
Gelderland	8	42
Groningen	2	20
Limburg	7	31
Noord-Brabant	16	47
Noord-Holland	8	50
Overijssel	7	17
Utrecht	10	18
Zeeland	2	10
Zuid-Holland	18	53
Totaal	80	330

Tabel B4-3 Plaatsen binnen gemeenten met cameratoezicht per locatie (N=80)

Plaats	Aantal gemeenten met cameratoezicht op deze locatie	Aantal locaties
Uitgaanscentrum	23	38
Winkelcentrum	18	38
Bedrijventerrein	18	33
Stationsplein	15	21
Speciale buurten (bijvoorbeeld gebieden met prostitutie)	10	22
Parkeerplaats (openbare parkeerplaats of een door de burgemeester aangewezen plaats voor cameratoezicht)	7	24
Station of halte openbaar vervoer	7	7
Openbare gebouwen	5	5
Ruimten rondom voetbalstadion	3	6
Anders	11	15

Tabel B4-4 Hoe lang hebben gemeenten al cameratoezicht? (N=76)

	Percentage gemeenten
Korter dan 1 jaar	13
Tussen 1-2 jaar	14
Tussen 2-3 jaar	12
Langer dan 3 jaar	61

Tabel B4-5 Plannen tot uitbreiding/invoering cameratoezicht in absolute aantallen (N=410)

Gemeentegrootte	Uitbreiding	Invoering
0-50.000 inwoners	19	44
50.000-100.000 inwoners	14	5
100.000-150.000 inwoners	5	2
150.000-200.000 inwoners	2	2
meer dan 200.000 inwoners	2	0
Totaal	42	53

Tabellen bij hoofdstuk 3

Tabel B4-6 Momenten van uitkijken (N=78)

	Percentage gemeenten
Uitsluitend achteraf in geval van bijzondere gebeurtenis	41
Rechtstreeks op specifieke momenten en op overige momenten achteraf in geval van bijzondere gebeurtenissen	37
Rechtstreeks op specifieke momenten	10
Altijd rechtstreeks	8
Anders, namelijk:...	4

Tabel B4-7 Waar is het uitkijken van beelden ondergebracht? (N=78)

	Percentage gemeenten
Gemeente	14
Politie	59
Particuliere beveiligingsorganisatie	13
Anders*	14

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders namelijk' hebben gemeenten onder andere genoemd Connexxion en een combinatie van politie en particuliere beveiligingsorganisaties.

Tabel B4-8 Worden de beelden opgenomen? (N=78)

	Percentage gemeenten
Ja, de beelden worden altijd opgenomen	78
Ja, de beelden worden op specifieke momenten opgenomen	19
Nee	3

Tabel B4-9 Wijze van opnemen beelden (N=76)

	Percentage gemeenten
Digitaal	78
Analoog met terugzoekfunctie	11
Analoog zonder specifieke terugzoekfunctie	7
Analoog met logboek	4
Anders	1

Tabel B4-10 Bewaartermijn (N=70)

Aantal dagen	Percentage gemeenten
1	6
2	14
3	11
4	10
5	4
7	39
8	1
14	4
28	10

Tabel B4-11 Beveiligingsmaatregelen (N=58)

	Percentage gemeenten*
Fysieke beveiliging (afgesloten ruimte, bijvoorbeeld kluis)	83
Digitale beveiliging (wachtwoorden)	72
Organisatorische beveiliging (vastlegging bevoegdheden)	66
De bewaarde beelden worden niet afgeschermd of beveiligd	2
Anders**	5

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijk 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: beveiliging door een watermerk en beveiliging van de toegang tot de uitkijkrimte.

Tabel B4-12 Bijzondere functies of technieken (N=80)

	Percentage gemeenten*
Zoekfuncties, bijvoorbeeld op tijdstip, kenteken, afwijkend bewegingspatroon	48
Vroegtijdig waarschuwen naar aanleiding van bepaalde beelden of geluiden, bijvoorbeeld afwijkende bewegingspatronen	10
Infraroodtoepassingen	5
Gezichtsherkenning	14
Camera's kunnen bewegen	61
Digitaal onherkenbaar maken van bepaalde (delen van) gebouwen of personen	40
Geen specifieke functies of technieken mogelijk	24
Overig**	6

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: sound intelligence en koppeling aan VBV-databases.

Tabel B4-13 Toezicht kenbaar voor publiek? (N=77)

	Percentage gemeenten
Ja	99
Nee	1

Tabel B4-14 Wijze waarop toezicht kenbaar is gemaakt (N=76)

	Percentage gemeenten*
Mededelingen op borden in het gebied waar cameratoezicht wordt toegepast	92
Publicaties in lokale bladen	70
De camera's zijn duidelijk zichtbaar opgehangen	64
Posters, folders of flyers	17
Anders**	3

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: via de website van de gemeente en via een mailing.

Tabel B4-15 Wijze van kennisnemen beelden (N=75)

	Percentage gemeenten*
Schriftelijk verzoek	64
Er is geen mogelijkheid tot kennisneming van beelden door gefilmde personen	25
Mondeling verzoek	7
Anders**	13

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' is door gemeenten onder andere genoemd: via de officier van Justitie.

Tabel B4-16 Wijze van vragen om verwijdering (N=75)

	Percentage gemeenten*
Schriftelijke aanvraag	59
Er is geen mogelijkheid tot het vragen van een correctie en/of verwijdering	35
Mondelinge aanvraag	4
Anders**	7

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: de beelden worden automatisch gewist tenzij het OM de beelden opvraagt en het moet nog in een protocol.

Tabel B4-17 Verzoeken om kennisgeving of verwijdering ingediend in 2006? (N=75)

	Percentage gemeenten
Ja	7
Nee	93

Tabel B4-18 Is er een klachtenregeling voor burgers? (N=76)

	Percentage gemeenten
Ja	58
Nee	42

Tabel B4-19 Werkt gemeente samen met andere instanties? (N=80)

	Percentage gemeenten
Ja	86
Nee	14

Tabel B4-20 Instanties waarmee wordt samengewerkt (N=67)

	Percentage gemeenten*
Politie	99
Openbaar ministerie	45
Bedrijven	36
Openbaar vervoerbedrijf, namelijk:	24
Particuliere beveiligingsorganisatie(s)	24
Stadswacht/gemeentelijke toezichthouders	24
Winkelcentra	10
Buurtorganisaties	9
Betaald voetbalorganisaties	3
Anders	10

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B4-21 Waaruit bestaat de samenwerking? (N=66)

	Percentage gemeenten*
Periodiek overleg	64
Incidenteel overleg	39
Uitwisselen en verstrekken van beelden	35
Gezamenlijke financiering	29
Anders**	9

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: dat wisselt per partij en overleg over storingen.

Tabel B4-22 Wie draagt de kosten van cameratoezicht? (N=74)

	Percentage gemeenten*
Overheid (gemeente en/of politie)	59
Particuliere instellingen of bedrijven	18
Overheid en particuliere instellingen of bedrijven	23

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B4-23 Camerabeelden wel eens gebruikt voor opsporing? (N=79)

	Percentage gemeenten
Ja	82
Nee	18

Tabel B4-24 Camera's wel eens gebruikt door observatieteams? (N=73)

	Percentage gemeenten
Ja	30
Nee	70

Tabel B4-25 Is er een protocol of reglement waarin procedures en afspraken over het bekijken van de beelden zijn vastgelegd? (N=78)

	Percentage gemeenten
Ja	83
Nee	17

Tabel B4-26 Is in een protocol of reglement vastgelegd of en hoe hulpdiensten moeten worden ingeschakeld wanneer een incident wordt geconstateerd tijdens het live uitkijken van de camerabeelden? (N=65)

	Percentage gemeenten
Ja	48
Nee	52

Tabel B4-27 Heeft uw gemeente cameratoezicht dat valt onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens? (N=75)

	Percentage gemeenten
Ja	61
Nee	39

Tabel B4-28 Is de registratie van camerabeelden aangemeld bij het CBP? (N=45)

	Percentage gemeenten
Ja	89
Nee	11

Tabel B4-29 Heeft uw gemeente cameratoezicht dat valt onder de Wet Politiregisters? (N=69)

	Percentage gemeenten
Ja	62
Nee	38

Tabel B4-30 Is er een reglement met informatie over het doel, de werkwijze, de beheerder en de rechten van betrokkenen? (N=39)

	Percentage gemeenten
Ja	95
Nee	5

Tabel B4-31 Is dit reglement toegezonden aan het College Bescherming Persoonsgegevens? (N=36)

	Percentage gemeenten
Ja	83
Nee	17

Tabel B4-32 Is het effect van cameratoezicht geëvalueerd? (N=77)

	Percentage gemeenten
Ja	64
Nee	36

Tabel B4-33 Evaluatie naar gemeentegrootte (N=77)

Gemeentegrootte	Wel geëvalueerd	Niet geëvalueerd
0-50.000 inwoners	16	25
50.000-100.000 inwoners	16	3
100.000-150.000 inwoners	8	0
150.00-200.000 inwoners	5	0
Meer dan 200.000 inwoners	4	0
Totaal	49	28

Tabel B4-34 Heeft de evaluatie geleid tot bijstelling van het beleid ten aanzien van cameratoezicht? (N=48)

	Percentage gemeenten
Ja	27
Nee	73

Tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel B4-35 Initiatiefnemers cameratoezicht (N=78)

	Percentage gemeenten
Gemeentebestuur	65
Bedrijven op bedrijventerreinen	6
Overige ondernemers	3
Politie	8
NS	1
Overig*	17

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: Connexxion en de stichting van de collectieve bedrijventerreinen in de gemeente.

Tabel B4-36 Wie heeft het besluit genomen over het al dan niet toepassen van cameratoezicht*

	Gemeenten met cameratoezicht (N=80)	Gemeenten zonder cameratoezicht (N=322)
Gemeenteraad	65	11
Burgemeester (en wethouders)	64	28
Ambtelijke commissie	3	2
Politie	9	4
Anders	15	7
Er heeft geen formele besluitvorming plaatsgevonden	3	64

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B4-37 Is er voorafgaand aan de toepassing van cameratoezicht overleg geweest binnen de driehoek Burgemeester (gemeente), het OM en de politie? (N=78)

	Percentage gemeenten
Ja	83
Nee	12
Niet van toepassing	5

Tabel B4-38 Is er voorafgaand aan de toepassing van cameratoezicht overleg geweest met de politie? (N=35)

	Percentage gemeenten
Ja	94
Nee	0
Niet van toepassing	6

Tabel B4-39 Is er voorafgaand aan de toepassing van cameratoezicht overleg geweest met het Openbaar Ministerie? (N=34)

	Percentage gemeenten
Ja	65
Nee	29
Niet van toepassing	6

Tabel B4-40 Is er voor de invoering van cameratoezicht overleg geweest met de omwonenden van de plaatsen waar cameratoezicht plaatsvindt? (N=77)

	Percentage gemeenten
Ja	53
Nee	47

Tabel B4-41 Wat is de uitkomst geweest van het overleg met de bewoners?
(N=40)

	Percentage gemeenten
Zij hebben ingestemd	80
Zij hebben ingestemd onder condities	8
Zij hebben erom gevraagd	8
Anders*	5

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' is door gemeenten onder andere genoemd dat het cameratoezicht een bedrijventerrein betreft.

Tabel B4-42 Om welke reden is er geen overleg geweest met de bewoners?
(N=37)

	Percentage gemeenten
Er wonen geen mensen in de directe omgeving	54
Cameratoezicht is een zaak van de hele gemeente, niet specifiek van omwonenden	16
Het cameratoezicht treft omwonenden nauwelijks	19
Anders*	11

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' is door gemeenten onder andere genoemd: het betreft een uitgaansgebied of bewoners zijn alleen geïnformeerd.

Tabel B4-43 Is er voor de invoering van cameratoezicht overleg geweest met de ondernemers rond de plaatsen waar cameratoezicht plaatsvindt?
(N=77)

	Percentage gemeenten
Ja	81
Nee	20

Tabel B4-44 Wat is de uitkomst geweest van het overleg met de ondernemers?
(N=62)

	Percentage gemeenten
Zij hebben ingestemd	73
Zij hebben ingestemd onder condities	2
Zij hebben erom gevraagd	18
Zij hebben erom gevraagd met condities	2
Anders*	7

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' is door gemeenten onder andere genoemd: ondernemers zijn alleen geïnformeerd.

Tabel B4-45 Om welke reden is er geen overleg geweest met de ondernemers? (N=15)

	Percentage gemeenten
Er zijn geen ondernemingen in de directe omgeving	53
Cameratoezicht is een zaak van de hele gemeente, niet specifiek van de ondernemers	13
Het cameratoezicht treft ondernemers nauwelijks	13
Anders*	20

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' is door gemeenten onder andere genoemd: het betrof een proef.

Tabel B4-46 Aanleiding voor het toepassen van cameratoezicht (N=78)

Aanleiding	Percentage gemeenten met cameratoezicht*
De wens om veiligheid te bevorderen	63
Overlast	60
Diefstal	45
Vandalisme (publieke eigendommen)	44
Vechtpartijen	27
Dealen en drugsgebruik	25
Lastig vallen/bedreigen van publiek	18
Anders**	5

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' hebben gemeenten onder andere genoemd: fietsendiefstallen en het tegengaan van (uitgaans)geweld.

Tabel B4-47 Aanleiding voor het uitbreiden van cameratoezicht (N=42)

Aanleiding	Percentages*
De wens om veiligheid te bevorderen	60
Overlast	55
Vandalisme (publieke eigendommen)	31
Diefstal	31
Lastig vallen/bedreigen van publiek	24
Dealen en drugsgebruik	21
Vechtpartijen	17
Anders**	21

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' hebben gemeenten onder andere genoemd: vergroten en uitbreiden gebied (bijvoorbeeld wanneer een bedrijventerrein groter is geworden) en een proef met geluidsdetectie.

Tabel B4-48 Aanleiding voor voornemen cameratoezicht in te voeren (N=56)

Aanleiding	Percentages*
De wens om veiligheid te bevorderen	61
Overlast	45
Vandalisme (publieke eigendommen)	41
Diefstal	30
Dealen en drugsgebruik	13
Lastig vallen/bedreigen van publiek	11
Vechtpartijen	7
Anders	21

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B4-49 Gestelde doelen voor invoering cameratoezicht (N=79)

Doel	Percentages*
Handhaving en toezicht openbare orde	69
Vergroting van de veiligheid van burgers	63
Cameratoezicht heeft een algemeen preventieve functie	58
Weren van overlast	48
Inbraakpreventie	38
Meer effectieve inzet politie	37
Verbetering opsporing	34
Extra toezicht	27
Anders**	3

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: terugdringen van het aantal incidenten en het tegengaan van fietsendiefstal.

Tabel B4-50 Zijn er andere maatregelen getroffen om de doelen te bereiken zonder dat cameratoezicht nodig zou zijn? (N=77)

	Percentage gemeenten
Ja	90
Nee	10

Tabel B4-51 Getroffen maatregelen vóór invoering cameratoezicht (N=)

Maatregel	Percentages*
Meer verlichting	76
Meer surveillance	73
Andere ruimtelijke inrichting	41
Voorschriften horeca	37
Afspraken scholen	3
Anders**	34

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: afsluiten van wegen, 'schoon, heel en veilig' en wijkveiligheidsplannen.

Tabel B4-52 Overwegingen voor besluit noodzakelijkheid cameratoezicht (N=79)

Overweging	Percentages*
Cameratoezicht is een goede aanvulling op andere maatregelen	73
Ernst van de problematiek	41
Andere maatregelen hebben onvoldoende effect	27
Cameratoezicht is effectiever dan andere maatregelen	13
Geen politiecapaciteit	6
Goedkoper dan andere maatregelen	3
Anders**	5

* De percentages tellen niet op tot 100 procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

** Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' is door gemeenten onder andere genoemd: op initiatief van ondernemers/bedrijven.

